

“Jag vill gärna se sådant, det får mig
att skratta.”

Oppilaslähtöisyys kuvataiteen ja
mediakasvatuksen keskiössä

Aino Lius

Pro gradu -tutkielma

Kuvataidekasvatus

Taiteiden tiedekunta

Lapin yliopisto

Kevät 2025

Sisälllys

Sisälllys.....	1
1. Johdanto.....	3
2. Kuvat ja kulttuuri.....	8
2.1 Kuvien merkitys.....	8
2.2 Modernit kulttuurit, internetin kuvat ja sosiaalinen media.....	10
2.3 Nuorten kuvakulttuurit ja identiteetit.....	13
3. Medialukutaito.....	15
3.1 Monilukutaito, medialukutaito ja mediakasvatus.....	15
3.2 Nuorten medialukutaidot.....	18
3.3 Kriittinen kasvatus.....	19
4. Kuvataidekasvatus mediakasvatuksen kenttänä.....	22
4.1 Kuvataide koulussa.....	22
4.2 Opetus-suunnitelman mukainen taideopetus.....	25
4.3 Oppilaslähtöinen opetus.....	25
5. Tutkimusmenetelmä.....	32
6. Tutkimuksen toteutus.....	35
7. Aineiston analyysi.....	40
7.1 Aineiston yleiskatsaus.....	40
7.2 Tehtävän vastauksia.....	41
7.3 Kysymyslomakkeen vastauksia.....	62
8. Tutkimustulokset ja johtopäätökset.....	66

9. Pohdinta.....	68
Lähteet.....	73
Liitteet.....	76

1. Johdanto

Nuorten todellisuus poikkeaa dramaattisesti siitä todellisuudesta, missä heidän vanhempansa ja opettajansa varttuivat. Me tiedämme jo, että kuvien vaikutus meihin, tunteidemme kautta, on kattava, mutta tämän päivän nuoret ovat yhä enemmän visuaalisten kulttuurien ympäröimiä. Heidän maailmankuvansa ja identiteettinsä rakentuminen ovat mediakuvien vaikutusten alla ilman opastusta. Emme vielä täysin tiedä miten mediakuvien esittämien ihanteiden, arvojen ja odotusten synnyttämät paineet aiheuttavat uudessa sukupolvessa. On ennenaikaisen tärkeää että koulu tarjoaa oppilaille työkalut tulkita kuvia kriittisesti ja käsitellä niiden takana piileviä viestejä. Oppilaiden on tärkeää ymmärtää kuvien tekijöiden motiiveja ja niiden synnyttämiä omia tunnereaktioitaan. Tämä vastuu kuuluu erityisesti kuvataiteelle, jossa oppilailla ei pelkästään kehity monilukutaito, vaan myös on tilaa itsereflektoinnille ja dialogille.

Kuvataide kouluaineena ei pelkästään tarjoa tilat ja materiaalit luovuudelle, se on paikka ja aika identiteetin, kulttuurin, tuntemusten, kommunikaation ja näiden kautta yhteisön tutkimiselle. Tutkielmani pohjalla on ajatus siitä, että kriittisen monilukutaidon kautta ihmisenä kasvaminen on kuvataiteen suurin anti. Mediakasvatusta on kuvataidekasvatuksen tieteenalalla tutkittu vuosikymmeniä, joten tuodakseni lisää näkökulmaa keskusteluun, päätin keskittyä oppilaslähtöisyyteen osana kriittistä kasvatusta. En siis halunnut esittää opettajalähtöistä näkökulmaani, vaan tuoda esiin oppilaiden omaa perspektiiviä. Millä tavalla nuoret itse kokevat heitä ympäröivien kuvien vaikutusta maailmankuvaansa ja identiteettiinsä? Tämän tutkielman tarkoitus on kokeilla miten oppilaslähtöisyyttä voi käyttää kuvataiteen oppiaineessa ja sen kautta edistää oppimista ja monilukutaitoa. Erityisesti huomiota olen asettanut sosiaalisen median ja kuvataiteen yhtäläisyyksiin tiloina joissa tulkitaan visuaalisia viestejä ja vahvistetaan identiteettejä. Olen tarttunut tapoihin, joilla molemmat mahdollistavat vuorovaikutusta ja sosiaalisten keskustelujen käymistä. Aineiston keräsin keväällä 2023 Winellska skolanilla pitämällä kuvataidetunnin yläkoululaisille. Pidin ryhmille esitelmän ja lyhyen luennon medialukutaidosta ja kuvien viesteistä, jonka jälkeen keskustelimme ja oppilaat saivat aiheisiin liittyvän tehtävän. He saivat tehtävässä analysoida kuvia omissa sosiaalisen median syötteissään vastaamalla kysymyksiin, jotka johdattelivat heidät ajattelemaan kuvien takana olevia merkityksiä ja

niiden tuottamia tuntemuksia. Tehtävän lisäksi oppilaat vastasivat avoimiin kysymyksiin liittyen samoihin aiheisiin, kuvataiteesta oppiaineena ja pitämään luento. Avointen kysymysten, sekä tehtävän että kysymyslomakkeen vastausten kautta, sain selville oppilaiden tavoista ymmärtää sosiaalisen median visuaalista kulttuuria ja heidän näkemyksensä kuvataiteen roolista sen ymmärtämiseen.

Teoreettiset lähtökohdat

Käyn seuraavaksi läpi käsitteitä joita käytän läpi teoksen ja jotka ovat keskeisiä tutkielmalleni. Käsitteet ovat tieteenalan yhdessä määritellyjä laajasti käytettyjä termejä, joita monet alan tieteelliset tukipilarit käyttävät (Patel & Davidson, 2011, s.19).

Kuvataidekasvatus viittaa koulussa toteutuvaan kuvataiteen opetukseen, jonka opetussuunnitelma määrittää. Sen tavoitteena on, paitsi kehittää visuaalisia taitoja, myös esimerkiksi tukea oppilaan itseilmaisua, identiteetin rakentumista ja kriittistä ajattelua (Räsänen, 2008). Tässä tutkielmassa tähän liittyy vahvasti myös oppilaslähtöisyys, jonka ytimessä on oppilaiden oma tapa oppia ja heidän arkielämään liittyvät aiheet. Oppilaslähtöisessä opetuksessa sisältöjen teemat ja menetelmät sovitetaan oppilaiden tarpeisiin (Laine, 2000, s.77).

Yksi tutkielman keskeisistä käsitteistä on monilukutaito, jolla tarkoitetaan kykyä tulkita ja tuottaa merkityksiä eri viestintämuodoissa: tekstinä, kuvana, mediana ja ääninä. (Kallionpää, 2014, s.70, Räsänen, 2019a, s.19) Opetussuunnitelmassa monilukutaito määritellään "taidoksi tulkita, tuottaa ja arvottaa erilaisia viestejä sekä kyvyksi hankkia, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä ja -tilanteissa". Monilukutaidon kirjoon kuuluu mm. visuaalinen lukutaito joka viittaa kykyyn ymmärtää ja analysoida visuaalisia viestejä. Räsänen (2008) mukaan visuaalinen kulttuuri pitää sisällään kaikki ihmisen tuottamat esineet ja viestit - aina arkiesineistä digitaalisiin kuviin ja kuvataiteeseen. Medialukutaito osana tätä kokonaisuutta tarkoittaa taitoa ymmärtää, analysoida ja tuottaa mediasisältöjä. Tämän työn kannalta keskeistä on erityisesti kriittinen medialukutaito, jonka

avulla yksilö pystyy arvioimaan median sisältöjä, tunnistamaan niiden viestejä ja vaikuttamiskeinoja sekä käyttämään mediaa tietoisesti omiin tarpeisiinsa (Herkman, 2007, s.12). Kriittinen medialukutaito on Henrikssonin mukaan mediakasvatuksen päätavoite (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.8-9). Kriittisen kasvatuksen käsittelyn tärkein lähdemateriaali on tässä työssä ollut Herkmanin 2007 kirjoittama *Kriittinen mediakasvatus* sekä Giroux et. al. 2001 *Kriittinen pedagogiikka*. Kriittinen teoria nojautuu ajatukseen että mikään tutkimus ei ole politiikan, yhteiskunnan tai ideologian ulkopuolella (Patel & Davidson, 2011, s.34).

Kuvataiteeseen ja kasvatukseen liittyy vahvasti identiteetti, joka viittaa yksilön käsitykseen itsestään, roolistaan, arvoistaan ja kuulumisestaan eri yhteisöihin. Visuaalinen kulttuuri on aina ollut tapa ilmaista ja rakentaa omaa ja yhteistä identiteettiä. Nykypäivänä identiteetin haku on ottanut monipuolisemman ja nopeasti muuttuvan muodon sosiaalisen median kautta (Benjamin, 2014, s.58).

Lisäksi työssäni on läsnä termi refleksiivisyys, josta luin ensimmäistä kertaa Pernun artikkelissa *Monitulkintaiset kuvat: Taideperustaiset menetelmät kognitiivisten medialukutaitojen tukemisessa* (Pernu, 2024). Refleksiivisyydellä tarkoitetaan oppimista paitsi muodollisena, koulussa tapahtuvana, myös kokemuksellisenä ja tunteisiin kytkeytyneenä prosessina. Tähän kytkeytyy myös niin kutsuttu informaalinen oppiminen, joka viittaa oppimiseen joka tapahtuu opetustilanteen suunnitellun ohjelman ohessa. Informaalinen oppiminen on tunne-elämysten, reaktioiden ja niiden keskustelemisen, spontaanien ilmiöiden sisällä tapahtuvaa elämyksellistä ja vuorovaikutteista oppimista. Ajatuksen informaalisesta oppimisesta olen saanut Laineen teoksesta *Koulukuvia: Koulu nuorten kokemistilana*. (Laine, 2000, s.66) Tämä teos on myös keskeisessä roolissa läpi tutkielmani.

...♀...

Tutkielman rakenne

Tämän tutkielman idea syntyi omista kokemuksistani opettajana. Työni yläkoulun opettajana kylvi tutkielmani siemenen. Näin ja seurasin mielenkiinnolla oppilaiden tapoja puhua mediassa esiintyvistä visuaalisista materiaaleista. Tutkimuskysymykseni, jotka esitän tässä kappaleessa, versoivat näistä kokemuksista ja halustani ymmärtää nuorten näkökulmaa. Halusin kehittää kuvataidetta oppiaineena, heille hyödylliseksi tilaksi kasvattaa monilukutaitoaan, voimaantumaa ja tällä tavalla suojautumaan haitallisilta vaikutteilta.

Aluksi tarkastelen kuvataidekasvatuksen ja mediakasvatuksen välistä suhdetta peruskoulun kontekstissa. Kastelin ja lannoitin tutkielmani tulkitsemalla aiheeseen liittyviä teorioita. Teorialuvuissa käyn läpi aiempaa tutkimusta kuvakulttuureista, nuorten identiteeteistä, monilukutaidosta, mediakasvatuksesta ja näiden kaikkien kytkeytymistä kuvataiteeseen oppiaineena. Vertaan myös johtopäätöksiäni opetussuunnitelmaan. Kuvat ja kulttuurit-luku käsittelee kuvien roolia nykyculttuurissa ja nuorten identiteetin muodostumisessa. Medialukutaito-luvussa tarkastelen medialukutaitoa käsitteenä ja sen merkitystä erityisesti nuorille. Kuvataidekasvatus-luku yhdistää aiemmat teemat kuvataidekasvatuksen kenttään ja pohtii, miten mediakasvatus voi toteutua oppilaslähtöisessä taideopetuksessa. Käsittelem kriittiseen kasvatukseen kytkeytyvää oppilaslähtöisyyttä mediakasvatuksen mahdollistavana käytäntönä.

Kasteltu ja lannoitettu tutkielmani kasvaa tutkimusmenetelmä-kappaleesta osioon, jossa kuvailen millä tavoin keräsin tutkimusaineistoni. Käyn kappaleessa läpi kohderyhmän, ajan ja paikan valinnan. Tutkielman toteutus-kappaleessa kuvaan käytännön toteutusta, jossa esitän laatimani kysymykset ja motivoin niiden muotoa.

Lopuksi korjasin sadon käydessäni läpi oppilaiden kirjoittamia vastauksia, luoden tutkielmani aineiston. Analyysi-kappaleessa käsittelem oppilaiden vastauksissa esiintyviä teemoja, vertaillen niitä kuvataiteen ja medialukutaidon konteksteissa. Tutkimustulokset kappaleessa totean mitä vastauksia sain tutkimuskysymyksiini.

Tutkielman alkuvaiheen aikana versoneet tutkimuskysymykset hakevat oppilaiden näkökulmaa mediakasvatuksesta tutkimusalalle ja omalle työlleni. Pyrin erityisesti selvittämään kuvataiteen oppiaineen mediakasvatuksen merkityksiä peruskoulun yläluokkien oppilaille. Tutkimuksen tavoitteet kiteytyvät kysymyksiin:

Mitä merkityksiä oppilaat antavat mediakuville?

Millaisia tulkintoja oppilailla on mediakuvien julkaisijoiden motiiveista?

ja Millainen käsitys oppilailla on mediakasvatuksen roolista osana kuvataideopetusta?

Nämä kysymykset ohjaavat analyysiä ja kulkevat mukana koko tutkielman ajan.

2. Kuvat ja kulttuuri

2.1 Kuvien merkitys

Näköaisti on ihmisen voimakkain aisti. Saamme elintärkeää informaatiota ja tulkitsemme ympäristöömme ensisijaisesti näön kautta. Me navigoimme maastoa kävellessämme näön avulla, erotamme syötävät marjat lehdistä värin avulla, tunnistamme ystävät vihollisista, turvalliset eläimet pedoista. Lukuisten tutkimusten mukaan vahvimmat reaktiot aivoissa syntyvät silloin kun ihminen näkee toisen ihmisen vihaiset kasvot. Hänen ei tarvitse edes olla tietoinen siitä että näkee kasvot, aivot ovat jo reagoineet, ja sen kautta keho. (esim. Belopolsky, Devue, & Theeuwes, 2011) Ihmisen selviytymisen kannalta on siis ollut kaikista oleellisinta reagoida muiden ihmisten kasvoihin, etenkin kun toisesta henkilöstä on aistittavana aggressiota. Tämä informaatio jonka luemme toisen kasvoilta esiintyy mielellemme kuvana. Kuva jonka aivot piirtävät mielellemme ei ole objektiivinen totuus, vaan aivojen tulkinta silmien havaitsemista aallonpituuksista. Tähän alitajuisesti rakennettuun tulkintaan sisältyy ennalta opittua informaatiota ja paljon oletuksia ja harhaa.

Meidät on ohjelmoitu tulkitsemaan näkemäämme ja selviytymisellemme on ollut oleellista että reaktiomme herättää meissä tunteita joiden on tarkoitus saada meidät toimimaan. Olemme tämän takia yhä modernissa ajassamme erittäin etevä lukemaan informaatiota kaikenlaisista kuvista. Kuvat luonnollisesti herättävät meissä tunteita ja tunteet saavat meidät reagoimaan ja käyttäytymään tietyllä tavalla. Kuvien vaikutus meihin on suurempi kuin mitä tiedostamme.

Me olemme lajimme historiassa tallentaneet kulttuuriamme kuviin, suullisen tradition rinnalla. Kuvat ovat olleet tapa kommunikoida silloin kun välittömään kommunikaatioon ei ole ollut mahdollisuutta ja suullinen viestintä on ollut liian rajoittunutta aikaan ja paikkaan. Kuvilla on viestitty erilaista informaatiota, asioista jotka ovat olleet tärkeitä kullekin kulttuurille. Kuvia on luotu jos asia on ollut tarpeeksi tärkeä että siitä on haluttu viestiä suullisen kommunikaation rajoitteiden ulkopuolelle. Samasta syystä kirjoitamme nykypäivänä tekstiä, saavuttaaksemme suuremman yleisön. Kuvilla on kautta historian saatu ihmisiä muistamaan, tuntemaan ja käyttäytymään halutulla tavalla.

Kuvista on tullut ihmisille aivan yhtä tärkeä tapa ilmaista itseään kuin kieli (Räsänen, 2019a, s.20). Kuva kertoo tarinaa eri tavalla kuin puhe tai teksti, siihen mahtuu paljon informaatiota, jota ihminen tulkitsee sekä alitajuisesti että tietoisesti. Tarinat ovat olleet ihmisille tärkeitä tiedon ja viihteen välineitä koko ihmissuvun historian ajan. Ihmiset prosessoivat ja jäsentävät kokemuksiaan, prosessoivat tietoa maailmasta, määrittelevät paikkaansa maailmassa ja muistavat tarinoiden avulla. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.34) Kuvat ovat olleet suullisen ja kirjoitetun tradition ohella tärkeä tapa tallentaa tietoa. Maantieteellisesti erillään olevat kulttuurit ovat kehittäneet omia kuvakieliänsä, jotka ovat lopulta kehittyneet kirjoitetuksi kieleksi; merkkien ja symbolien kautta kirjaimiksi ja sanoiksi. Äänneitä vastaavat symbolit eivät kuitenkaan ole korvanneet kuvaa, vaan niillä on aivan oma roolinsa niiden ohella. Yleensä nykyisin ajatellaan että kuvat ovat tukemassa tekstiä, mutta historiallisesti roolit ovat olleet toisinpäin. Laajalle levinnyt tekstinlukutaito on tuore ilmiö kuvien historiassa, joka on syntynyt tarpeesta tehokkaammin ja eksaktimmin tallentaa ja välittää tarkkaa tietoa. Teksti on siis pelkistettyä ja nuansseista riisuttua verraten kuvalliseen viestintään. Kuvat ovat paljon moniaistillisempia kuin pelkkä teksti ja kuvilla on laajempi mahdollisuus välittää viestiä. Kun kuvia tarkastellaan voidaan saada paljon monimuotoisempia tulkintoja. (Kaihovirta-Rosvik, 2009, s.74)

On tutkittu että sanavarasto vaikuttaa siihen miten koemme ilmiöitä ympärillämme. Jos sanat jotka yhdistää tiettyyn asiaan nojaavat johonkin suuntaan, esim. negatiiviseen, sen asian silloin kokee sellaisena. Kuvilla on myös tällainen vaikutus, mitä enemmän ihmisellä on kokemusta kuvien tulkimisesta, sitä paremmin hän myös osaa tulkita ilmiöitä elämässään. Tässä on monilukutaidon ydin.

Ihmisinä me käytämme tarinankerrontaa viestittämään minuuttamme ja kokemustamme. Ja kuvat taas ovat voimakkain tarinankerronnan väline. Kuvia on käytetty kautta aikojen tallentamaan kulttuurista tietoa ja traditiota ja siten vahvistamaan identiteettiä. Ihmisen yhteisö, kulttuuri, perinteet ja tavat tallentuvat heidän tekemiinsä kuviin. (Laine, 2000, s.24) Kuvat ja kuvallinen ilmaisu sitoo kansaa ja samaan kulttuuriin kuuluvia ihmisiä yhteen. Kulttuurisen identiteetin lisäksi yksilön identiteetti vahvistuu ja elää kuvien kanssa.

Kuvat eivät synny itsestään, niiden takana on aina yksi tai useampi yksilö joka on halunnut näyttää tai kertoa jotakin. Joku voi väittää ettei hänen kuvassaan ole syvempää merkitystä, mutta siitä huolimatta kuvan luoja sisällyttää kuvaansa, halusi tai ei, vihjeitä kulttuuristaan, mieltymyksistään ja sisäisestä maailmastaan. (Herkman, 2007, s.72) Neutraalia kuvaa ei ole olemassakaan, ihmisen tekemä kuva on aina jostakin perspektiivistä kuvattu (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.40). Kuvia on erilaisia tyyppisiä ja ihmiset osaavat sijoittaa ne eri genreihin tai perinteisiin. Riippuen kuvan tyylistä me osaamme kokemuksemme kautta järjestää ne konteksteihin (Herkman, 2007, s.72). Kuvan tekijä liittyy kuvaansa asiaan jonka haluaa kommunikoida, tietoisesti tai tiedostamatta, ja samalla paljon informaatiota itsestään ja kontekstistaan ajassa. Kuvan tulkitsija lukee informaatiota kuvasta omassa kontekstissaan. Lähettäjän ja vastaanottajan välillä tapahtuu ja muuttuu paljon, ja kaksi ihmistä voi katsoa samaa kuvaa ja nähdä kaksi aivan erilaista tarinaa. Me työstämme myös omaa maailmankuvaamme kun katsomme toisten tekemiä kuvia. Ne voivat vahvistaa tai lisätä meidän jo olemassa olevaa mielikuvaamme erilaisista aiheista. Kuvien katsominen on sosiaalista, se on keskustelua kuvan tekijän kanssa. Kuvat luovat mielikuvia ja merkityksiä maailmastamme sekä kontekstista jossa kuva on tehty että sen katseluhetkestä. (Laine, 2000, s.100)

Kuvat eivät ole vain taiteilijoiden tai kuvataiteen asia, eivätkä pelkkää kulttuuria tai viihdettä. Kuvia käytetään ja tulkitaan sekä kaikissa aineissa koulussa, kaikilla aloilla että monessa kontekstissa elämässä. On erilaisia symboleja, kaavoja, taulukoita – mainitsemattakaan tekstiä. Kaikki silmillä tulkittu informaatio on kuvan tulkintaa. Aivot käsittelevät uskomatonta määrää informaatiota silmien vain ollessa auki ja kuvien tulkintaa tapahtuu sekä alitajuisesti että tietoisella tasolla riippumatta kontekstista. (Räsänen, 2019b, s.83)

...☪...

2.2 Modernit kulttuurit, internetin kuvat ja sosiaalinen media

Tänä päivänä kuvia käytetään monipuolisemmin kuin koskaan. Sanomalehtien ja television kuvien rinnalle on noussut erinäiset sosiaalisen median alustat ja muut digitaaliset mediat. Internet on ulottuvuus jossa kuka tahansa voi nostaa ääntänsä ja vetää huomiota asiaansa,

ei pelkästään suuret valtamediat kuten YLE tai BBC. Uudet median muodot ovat luoneet lisää mahdollisuuksia viestiä ja vaikuttaa kuvamateriaalien avulla. Meillä on siis käsillämme valtava meri informaatiota ja mediaa navigoitavaksi. Kulttuuri ei enää ole pelkästään kotona ja yhteisössä omaksuttu fyysisestä maailmasta löydettävä tila. Kuvien navigointi on nykyään myös sosiaalista taitoa, kun kommunikointi toisten kanssa voi tapahtua sanattomastikin kuvien ja symbolien kautta.

Todellisuus ja kuvien maalaamat ideat sekoittuvat digitaalisessa todellisuudessa.

Mediakuvat peilaavat maailmaamme, ovat sen tulos, mutta myös vaikuttavat meihin ja siten muokkaavat maailmaamme (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.16). Kuvat eivät eristyksessä vaikuta ihmiseen, vaan ihmismieli yhdistää kaiken uuden tiedon siihen tietoon mitä jo ennestään omaa ja on kerännyt ympäristöstään ja kokemuksistaan. Nämä ennalta omaksutut tiedot vaikuttavat siihen millaisina median kuvat kokee ja mitä niistä ymmärtää. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.26) Sen lisäksi mediassa esitetään asioita usein liioiteltuina ja yksinkertaistettuina, konsepteja eristetään konteksteistaan ja tehdään selkolukuisiksi (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.16).

Sosiaalisen median perimmäinen idea on että yksilö voi viestiä informaatiota muille, muutamille tai monelle. Avoimilla alustoilla kuvat leviävät sattumien ja algoritmien kelluttamina viestijän kontrollin ulkopuolella. Se joko saavuttaa tai ei kohderyhmänsä, joskus ei ollenkaan tai enemmänkin. (Aarreniemi-Jokipelto, 2011, s. 36) Tämä viestintä ei ole yksisuuntaista niin kuin vanhanaikaiset mediat, vaan sosiaalinen media tarjoaa alustan jossa viestiin voidaan reagoida ja vastata, interaktiosta tulee vuorovaikutteista, joskus jopa reaaliaikaista. Sosiaalinen media ei ole niin kuin televisio ja radio missä yksi massamedia valitsee mitä kansa kuluttaa, vaan ennemmin ihmisten välistä kanssakäymistä.

Sosiaalisen- ja valtamedian kulttuureissa jo vakiintuneissa käytänteissä tietyt narratiivit saavat enemmän valoa. Nämä narratiivit voivat säädellä miten ilmiöitä määritellään, kohdataan, nimetään tai tuomitaan. Tietyt äänet pääsevät sanelemaan miten asioihin suhtaudutaan. On hyvä pysähtyä miettimään kenen ääntä ja käsityksiä meille esitetään. (Herkman, 2007, s.80) Jokainen joka tuottaa ja jakaa kuvia julkisesti kantaa saman vastuun kuin silloin kun avaa suunsa siitä mitä sanomisillaan aiheuttaa. Etenkin viihdetuotannolla,

joka nimenomaan pyrkii viemään sisältöään massoille, on suuri vastuu siitä millaista kulttuuria levittää massoille omaksuttavaksi. (Herkman, 2007, s.12) Ennen sosiaalista mediaa nykyisessä mittakaavassaan meillä Suomessa oli lähinnä keskusjohtoinen valtamedia YLE ja pari muuta vastaavaa, joilla on ollut keskitetty päätoimittajaan henkilöity vastuu siitä minkälaista mediasisältöä suomalaisille tuotettiin. Nykyään viihdemediaa voi luoda ja levittää melkein kuka tahansa, kunhan ei räikeästi riko lakia niin tehdessään. Suurena riskinä on kuluttajan passivoituminen, media esittää meille mitä meidän pitäisi tavoitella jotta elämämme olisi täydellistä, tai edes minkään arvoista. Oma ajattelu jää vähemmälle kun vain seuraa sitä mitä ideaaleja kapitalistinen kulttuuri meille syöttää. (Herkman, 2007, s.46)

Jokainen kuva haluaa vähintään joltakin jotakin, niiden takana on aina yksi tai useampi ihminen jolla on kuvalle jokin tarkoitus. Sisällön tuottajia on joka sorttia, heidän motiivinsa voivat ulottua ääripäästä toiseen. Kuvia joita luomme voimme käyttää hyvään yhtä lailla kuin siihen mikä mielestämme on paha. Mainoskuvat haluavat myydä tuotteen, taide haluaa tulla nähdyksi ja arvostelluksi, uutiset haluavat kertoa näkökulmansa tapahtumista. Kuvien suurta vaikutusta käytetään poliittiseen vaikuttamiseen, jossa hyvyttä tai pahuutta vain moraalit voivat leimata. Voimme kuvilla rakentaa yhteisöllisyyttä tai rohkaista itsekkääseen individualismiin. Määränpää voi olla esimerkiksi yhteinen hyvä tai kaupallinen voitto. (Herkman, 2007, s.47) Voimme siis vain kuvitella, mitä kaikkea sanomaa internetissä ja mediassa ylipäätään liikkuu. Miten voisimme edes tunnistaa haitallisia käsityksiä jos ne tulevat luotetulta lähteeltä?

Sosiaalisessa mediassa ja internetissä ollaan havaittu kaikenlaisia ilmiöitä joista on hyvä olla tietoinen ennen kuin sinne itse sukeltaa, ettei joudu niiden vietäväksi (Wuorisalo, 2010, s.100). Nykyään on tarjolla paljon erilaisia kulttuuri-identiteettejä itselleen omaksuttavaksi. Kasvatuksesta ja ympäristöstä huolimatta meillä on suuri valikoima samaistumis- ja yhteenkuuluvuuskohteita käsillä. Yksilö voi löytää sekä maailmankuvaansa avartavaa että kaventavaa sisältöä. Sosiaalisesta mediasta ja sen sisältämistä kuvista herkästi omaksutaan jokin kulttuuri joka resonoi omiin arvoihin, sieltä voi löytää myös jo omaksutun identiteetin vahvistavaa kulttuuria. (Benjamin, 2014, s.102)

Näiden alakulttuurien sisällä vahvimmat ja karismaattisimmat äänet pääsevät sanelemaan millä tavalla asioihin suhtaudutaan. Syntyy keinotekoisia käytäntöjä ja käsityksiä siitä miten kokonaiset omat tai muiden ryhmät toimivat. Todellisuus ei ole niin yksiselitteistä kun internetissä annetaan olettaa. (Benjamin, 2014, s.73) Ihmiset kuitenkin omaksuvat herkästi tietoa joka tukee heidän omia näkemyksiään. Media vahvistaa ja kärjistää sellaisia olettamuksia joita meillä jo on. Vihamielisyys voi vahvistua samoin kuin avoimuuskin, mihin tahansa suuntaan ihminen nojaakaan, internetin kaikukammiot ja algoritmit tukevat ja siten vahvistavat kunkin omia näkemyksiä. On tärkeä huomioida että median käyttö sinänsä ei ole huonoa, jos siellä viettää aikaa monipuolisesti saa myös sellaisen kuvan maailmasta. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.31) Tämä taas tukee ajatusta siitä että internetin maailmoja on hyvä avata koulussa yhteisesti, jotta jokainen oppilas voi saada monipuolisia näkökulmia sen sisällöistä.

...☺...

2.3 Nuorten kuvakulttuurit ja identiteetit

Nuorten identiteetit eivät enää muotoudu yksisuuntaisesti perinnön mukaan, vaan irtaantuvat perinteistä ja ovat alati muuttuvassa tilassa. Identiteetin rakentuminen ei enää ole automaattisesti vanhemmilta periytyvä rooli, vaan jokaisella on vapaus hakea ja löytää häntä puhutteleva kulttuuri mistä tahansa päin maailmaa. Nopean ja helpon saatavuuden takia kulttuurista on tullut moninaisempaa ja hajanaisempaa. Identiteetinhaussa on enemmän vaihtelua ja turbulenssia kuin vakautta ja varmuutta. (Laine, 2000, s.17) Identiteetin haku ei koskaan tule myöskään valmiiksi, koska aina on jotain uutta helposti tavoiteltavissa, uusia mielipiteitä, harrastuksia, alakulttuureja ja ryhmittymiä joihin samaistua tai jopa kuulua. Nuoren ihmisen identiteetin haku on suurempi ja vaativampi työ kuin koskaan ennen, sitä ei enää saada, vaan sitä pitää hakea. (Benjamin, 2014, s.58)

Jo 2000 luvun alussa ollaan oltu tietoisia siitä miten nuorten identiteetin haku on siirtymässä enemmän kulutus-, media- ja populaarikulttuurin ääreen. Media jossa on enemmän itseä puhuttelevaa kuvastoa vetää ihmistä puoleensa, popkulttuuri luo vahvoja mielikuvia tehokkaasti niistä aiheista jotka koskevat nuorisoa. (Laine, 2000, s.102)

(Benjamin, 2014, s.58) Popkulttuurin kuvastot kertovat nuorten kokemuksista ja unelmista heille mieluisalla tavalla. Nuoret samaistuvat näkemäänsä ja leimaantuvat käytettyyn kuvastoon. Populaarikulttuuri syklisesti peilaa nuorten omaksumia kuvastoja muuttaen ja vahvistaen niitä. (Laine, 2000, s.24) Kun nuorten identiteetin haku siirtyy kylätransseilta online-tiloihin vaikutteiden rajat eivät enää ole maantieteellisesti rajoittuneet. Nuoren oma yhteisö rakentuu luokkahuoneen lisäksi myös netin rajattomassa tilassa. Kulttuuri ja yhteisö eivät enää tapahdu ensisijaisesti valvotuissa, koordinoituissa valmistelua vaativissa tapahtumissa, vaan kokoajan marginaalissa, niissä tyhjissä hetkissä koulun, harrastusten ja kodin välillä, puhelimen kautta. Näitä on aikuisten kuten opettajien ja vanhempien vaikea nähdä, sillä ne tapahtuvat niissä staattisissa hetkissä kun näennäisesti nuori vain viettää aikaa puhelimellaan esim. odottamassa bussia.

Nuoret ihmiset ovat kuin pesusieniä jotka imevät mieleensä kaiken vivahteita myöten. Juuri nuorelle kouluikäiselle tämä on herkkää aikaa, silloin haetaan identiteettiä samalla kun vanhempiin otetaan etäisyyttä ja pyritään itsenäistymään. Lapsuudessa omaksutut ja välissä hylätyt mieltymykset voivat tulla taas tärkeiksi, etenkin jos ne yhdistää positiivisiin aikoihin. (Benjamin, 2014, s.81) Nuorella voi helposti identiteetin haku käydä ääripäissä, joko irtaantua konservatiivisesta ympäristöstä niin paljon kuin pystyy, tai alkaa aktiivisesti osallistumaan omaan kulttuuriin hakien yhteenkuuluvuutta tutussa ympäristössä. Molemmissa tapauksissa haetaan seuraa samankaltaisten ihmisten kanssa. (Benjamin, 2014, s.82) Nuorilla myös ystävien merkitys on suuri, he hakevat tukea ja hyväksyntää vertaisryhmältään. Sosiaalista piiriä rakennetaan ja vahvistetaan, haetaan samankaltaisuuksia ja vertaistukea. Monet tutustuvat muihin kulttuureihin kunnolla vasta kun itsenäisyys lisääntyy. Siinä tutustutaan samalla erilaisiin arvomaailmoihin ja maailmankatsomuksiin. Jos kotoa on omaksunut puolustuksellisen asenteen erilaisuutta kohtaan, voi erilaisuutta kohdatessaan saada negatiivisen reaktion. Jos taas kotona ja koulussa kannustetaan kokemiseen ja hakemiseen, voi syntyä positiivisia oppimisen hetkiä, jolloin nuori oppii maailmasta ja itsestään, ja voi niiden perusteella itse päätellä ja suhtautua maailmaan monin näkökulmin. (Benjamin, 2014, s.85)

3. Medialukutaito

3.1 Monilukutaito, medialukutaito ja mediakasvatus

Sana lukutaito sisältää paljon enemmän kuin voisi ymmärtää siitä miten sanaa yleisesti käytetään. Lukutaito ei ole vain tekstin ymmärtämistä vaan kaiken visuaalisen informaation tulkitsemista. Näköaistin avulla luetaan kuvia, tekstiä, elkeitä, ympäristöä... Vaikka yleisemmin sanalla tarkoitetaan vain tekstin lukemista, siihen kuitenkin sisältyy kaikki muutkin tulkinnan taidot. Myös tekstin lukeminen on kuvatulkitsemista; sanat, kirjaimet ja symbolit ovat kuvia, jotka on riisuttu ylimääräisestä informaatiosta. Kuvien lukuun tarvitsee siis paljon monimutkaisempia taitoja, jotka kehittyvät koko elämän aikana, jo sillä että avaamme silmämme ja tulkitsemme näköaistin kautta maailmaa. (Herkman, 2007, s.72)

Kuvanlukutaidon päälle rakentuu kaiken kulttuurisen tiedon lukutaito. Kaikki kuvat ovat osa ja sisältävät jonkin kulttuurin perinteitä, niitä voi lokeroida genreihin ja alakulttuureihin (Herkman, 2007, s.80).

Monilukutaito sisältää kuten nimestä kuulee monia eri taitoja, jotka liittyvät ihmisten väliseen viestintään. Räsänen mukaan monilukutaito tarkoittaa kykyä hankkia, muokata, esittää ja arvioida tietoa erilaisissa tilanteissa. Monilukutaitoinen henkilö osaa Räsänen mukaan tulkita, tuottaa ja arvottaa erilaisia viestejä, hänellä on vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun tarvittavaa kulttuurista osaamista. (Räsänen, 2019a, s.19) Monilukutaito merkitsee ei pelkästään muiden viestien tulkitsemiskykyä tai omien ideoiden ilmaisukykyä, vaan myös ymmärrystä konteksteista joissa ne ilmaistaan (Räsänen, 2019b, s.83).

Monilukutaidon kehittyessä oppilas oppii eri tiedonalojen ja alakulttuurien tapoja ilmaista ja kuvata tietoa. Se auttaa jäsentämään erilaista informaatiota maailmasta monipuolisesti ja elämän tulkitsemista eri näkökulmista (Räsänen, 2019a, s.20). Hyvä medialukutaito tukee oppilaan osallistumista demokraattiseen yhteiskuntaan ymmärtämisen ja osallistumisen kyvyn kautta, opetus ja kulttuuriministeriö kiteyttää asian näin: "Medialukutaidon edistäminen tukee osallisuutta.". (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2013, s.20)

Mediakasvatus on ensisijaisesti eri medioiden ymmärtämisen ja sääntöjen opetusta, parhaimmillaan kasvatusta joka käyttää eri median muotoja opetusvälineinä. Medialukutaito kehittyy myös joka kerta kun median kanssa on tekemisissä, etenkin silloin kun se tapahtuu

vanhemman tai muun lapsen esikuvan läsnäollessa. Ihminen kehittyvässä iässä ottaa mallia siitä miten suhtautua eri sisältöihin. Mediakasvatus on itsestään tapahtuva osa kasvatusta, joka ei rajoitu pelkästään lapsuuteen mutta alkaa jo varhaisimmista oppimistilanteista ja jatkuu niin kauan kun ihminen oppii. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.5) Medialukutaitoa ei voi oppia valmiiksi, se on koko ajan kehittyvä taito joka mukautuu kun kulttuuri ja käytännöt elävät ja muuttavat muotoaan. Mitä enemmän mediaa käytämme, sen paremmin osaamme sitä kohdata. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.40)

Kuten aiemmin käsitelty, ihmiset ovat alunperin siirtäneet tietoa suullisesti, ennen kuin kuvien käytöstä on tullut yleistä. Tarinat ovat meidän tapa jäsentää ja ymmärtää maailmaamme, ja tapa jakaa tietoa toistemme kanssa. Kaikki kuvat sisältävät tällaisen tarinan, tai monia! (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.35) Kuvia tarkastellessa vertaamme ja asetamme näkemämme siihen mitä jo tiedämme ja olemme kokeneet, jokainen ihminen kokee omalla tavallaan jokaisen kuvan. Me täydennämme mitä siellä ei jo kerrota omilla assosiaatioilla. Tämä täydentävä päättelykyky on kuvanlukutaitoa toiminnassa. Mitä kuvasta päättelemme peilaa sitä miten suhtaudumme maailmaan, millä mielellä olemme, ja vahvistaa sitä. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.35)

Jokaisen kuvan takana on ihminen tai monia, jotka haluavat katsojalta jotakin. Me tulkitsemme sen omalla tavallamme, ja taitavat kuvantekijät saavat ihmisiä kokemaan kuvan haluamallaan tavalla. Vallitseva kuvakulttuuri ohjaa yleisiä käytänteitä kuvien luomisessa, ja nykyään alakulttuureja on niin monia, että todella herkästi törmää sisältöihin, joita ei ole tottunut tulkitsemaan. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.40)

Monilukutaitoa edistävän opetuksen ohjaaja, vanhempi tai opettaja, kannustaa oppijaa kokeilemaan omien näkemysten ilmaisemista muiden sisältöjen tulkitsemisen päälle (Räsänen, 2008, s.83). Kun luomme kuvia meille tulee käsitys siitä mitä kuvan luomisen prosessin takana piilee, saamme tietoisuutta motiiveista ja työstä joka mediakuvien takana on. Se kasvattaa tietoisuutta siitä mitä kuvat meiltä haluavat ihan eri tasolla kuin pelkästään observoinnin kautta. (Herkman, 2007, s. 47) Oppija harjoittelee tulkinnan rinnalla osallistumista keskusteluun, vuorovaikutusta ja näiden kautta itsereflektiota. Oppija joutuu harkitsemaan ja tulee tietoiseksi siitä mikä hänen oma kantansa on ja harjoittelee

ilmaisemaan sitä. Oppija ymmärtää paremmin omaa ja muiden kantaa sekä omaa asemaa että rooliaan sen keskustelun viitekehyksessä.

Median narratiivit vahvistavat ja levittävät yleisiä käsityksiä joiden avulla ymmärrämme maailmaamme. Ne esiintyvät totuuksina ja niitä on helpompi uskoa kuin haastaa. Meidän on silti parempi haastaa narraatiota jota media meille syöttää totuutena. Hyvä medialukutaito auttaa meitä näkemään motivaatiot kuvien ja niiden sanomien takana ja siten päättämään tukevatko viestit meidän omaa maailmankatsomusta vai ovatko ne harhaanjohtavia. (Herkman, 2007, s.53)

Jos yksinkertaistaa ja kärjistää, kun median takana olevaa teknologiaa ja käytäntöä oppii, medialukutaidot mahdollistavat sen että pääsemme irti passiivisesta mediavirran seuraamisesta ja vaikutuksen alaisuudesta ja muutamme sen sijaan aktiivisiksi tekijöiksi jotka itse pystyvät vaikuttamaan. (Herkman, 2007, s.58) Kun ihmiset näkivät teatterissa liikkuvaa kuvaa ensimmäistä kertaa, Louis ja Auguste Lumièren *Arrivée d'un train (à la Ciotat)*, he pelästivät junaa joka ajoi heitä kohti, ja pyrkivät sen alta pois. Jos he olisivat olleet tottuneet liikkuvaan kuvaan he eivät olisi voineet uskoa junaa oikeaksi junaksi, mutta koska heillä ei ollut mitään aiempaa kokemusta tai tietoa elokuvista mihin verrata, eivät he voineet tunnistaa junaa jäljennökseksi, pelkäsi valoilmioiksi kankaalla. Tämä on kärjistetty esimerkki siitä millaisia asioita meille käy aina uudelleen kun tekniikka kehittyy ja näemme jostaikin uutta jonka syntyprosessia emme tunne. Kokemus ja monipuolinen käyttö antaa ymmärrystä sisältöjen takana piilevistä motivaatioista ja kun käytänteet ovat tutut on helpompi nähdä ne sinä mitä ne oikeasti ovat. Kuluttaja voi irrottaa itsensä kuvien lumosta ja tarkastella niitä sen kokemuksen takaa ja ymmärtää sekä miksi kuva herättää tunteita että miksi kuvan tekijä sitä haluaa. Kuvien magia hälvenee ja todellisuus kirkastuu. (Herkman, 2007, s.58)

...♀...

3.2 Nuorten medialukutaidot

Nuorten mediataitojen kehittymisen kannalta on oleellista että sisällöistä pääsee keskustelemaan, mitä kokeneemman henkilön kanssa, sen parempi (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.22). Mitä kokemattomampi median käytössä on, sen vaikeampaa haitallisten ja hyödyllisten viestien erottaminen toisistaan on. Viestit eivät vain kerro maailmastamme vaan kertoo myös mitä meidän kuuluisi siitä ajatella, manipulaatioon ja propagandaan asti. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.16) Huono medialukutaito ei ole pelkästään epäkäytännöllistä, vaan johtaa jopa pahoinvointiin, etenkin nuorissa jotka herkästi omaksuvat vaikutteita. Nuorten oma käsitys siitä mitä he pystyvät käsittelemään on myös vääristynyttä, siihen liittyy niin kutsuttu Duning-Kruger ilmiö: Mitä vähemmän tiedät, sen enemmän luulet tietäväsi. Vaikka nuorten ihmisten oletetaan olevan diginatiiveja, he tarvitsevat silti tukea ja ohjausta. (Granroth, 2022) On myös todistettu että ennakkoluulot vaikuttavat siihen mihin ihminen uskoo, me uskomme herkemmin asioihin jotka tukevat meidän jo olemassa olevia uskomuksiamme. Nuoret ovat kuitenkin tutkimuksien mukaan melko tietoisia harhoista jotka luuraavat perinteisen median sisällöissä, mutta se riippuu todella paljon kyseisen nuoren aiemmasta kokemuksesta joka taas on suoraan linkitettyä hänen pääsyynsä informaatioon ja teknologiaan. Uuden median tarkastelussa havaittiin että nuoremmilla on tapana olettaa että sisällöt vain ovat olemassa, neutraalissa ympäristössä, sen sijaan että he harkitsisivat kuka niiden takana on tai miksi sisältöä on luotu. Mitä nuorempia lapset ovat, sen huonommin he ovat varustautuneet kohtaamaan sisältöjä. Harvat lapset ovat tutkimusten mukaan tietoisia erilaisista manipulatiivisista tekniikoista. (Buckingham, 2006, s.18) Nykymedia ja teknologia on tehnyt entistä helpommaksi nuorille päästä käsiksi aikuisille suunnattuun sisältöön. Sitä ei voi täysin estää tapahtumasta, mutta voimme pyrkiä aseistamaan heidät harkintakyvyllä, joka auttaa heitä ymmärtämään omat rajansa ja reaktionsa näihin materiaaleihin. Meidän täytyy myös tarjota heille turvallinen ilmapiiri kertoa näkemistään asioista ylläpitämällä keskustelua sisällöistä ja niiden seassa piilevistä vaaroista. (Buckingham, 2006, s.19) Nuoret kehittävät sosiaalisen median käytössä itsekin tapoja käsitellä sisältöjä ilman ohjausta, tutkimukset osoittavat, että nuoret ovat hitaita ymmärtämään kaupallisia motiiveja tiettyjen sisältöjen takana. Vaikka nuorilla saattaa olla enemmän kokemusta sellaisten sisältöjen kohtaamisesta, heidän luonnolliset kehitysvaiheet eivät kuitenkaan varusta heitä käsittelemään kaikkea "ajoissa". Heiltä myös puuttuu kokemusta "oikeasta" maailmasta joihin monet sisällöistä

viittaavat. Heille on vaikeampaa huomata epäkohtia, harhaa ja puolueellisuutta.

(Buckingham, 2006, s.22)

Tyypillisesti mediakasvatus on ollut äidinkielen lehtorin opettamaa, siellä on keskitytty journalistisiin teksteihin, sanomalehtiin, vanhanaikaiseen televisioon ja radioon. Se media mitä nuoriso yleisemmin kuluttaa ei saa paljoakaan huomiota, nuorten omat mediakanavat nähdään koulusta erillisinä olevina asioina (Herkman, 2007, s.13). Kaiken mediankäytön paheksuminen aiheuttaa haittaa eikä auta nuorta navigoimaan kuvastoja, joita kuitenkin päätyy tutkimaan. Kasvattajien tuki ja asenteet vaikuttaa nuorten kehitykseen. Jos nuoren elämässä läsnä olevat aikuiset ja auktoriteetit suhtautuvat identiteetin hakuun ja löytämiseen positiivisesti, se kohentaa nuorten itsetuntoa, edesauttaa sopeutumista, vaikuttaa positiivisesti tyytväisyyteen ja onnellisuuteen. Opettajan näkökulmasta medialukutaidon opettamiseen siis sisältyy positiivinen suhtautuminen ja kannustaminen. (Benjamin, 2014, s.83) Kasvattajien on luotava nuorille turvallinen tila tehdä identiteettikokeilua. (Granroth, 2022)

...☺...

3.3 Kriittinen kasvatus

Kriittinen kasvatus on se osa mediakasvatusta missä sisältöjä ja ilmiöitä tarkastellaan pintaa syvemältä, pyrkien tietoisesti siihen, että niiden takana piileviä motivaatioita ja totuuden maalauksia kyseenalaistetaan. Opettajan esimerkki ja asenne ratkaisee kriittisessä kasvatuksessa, opettajan on kyettävä kyseenalaistamaan ja haastamaan ajatusmalleja joita opetustilanteissa esiintyy. Kriittinen kasvatus ei tarkoita kriittisyyttä kaikkea uutta kohtaan, sitä ihmiset tekevät jo luonnostaan. Kriittisessä kasvatuksessa ei myöskään suhtauduta negatiivisesti kaikkeen opetettavaan sisältöön, vaan kyseessä on utelias ja tarkasteleva näkökulma aivan kaikkeen, myös siihen mitä koulumaailmassa nähdään olevan päivänselvää opetettavaa materiaalia, yleisesti hyväksyttyä tietoa ja koettua todellisuutta. (Herkman, 2007, s.35)

Kriittinen kasvatusta ei oleteta että oppilaat eivät ymmärrä ennen kuin kerromme heille, vaan tiedostamme että he ymmärtävät enemmänkin ja eri asioista kuin me. Siinä on kyse luottamuksesta, siihen että lapset osaavat oppia, tuoda omia tietoja ja taitojaan opetukseen ja siihen että heillä on jotain tuotavaa luokkatilanteisiin. Kriittisen kasvatuksen pyrkimys on rakentavalla tavalla aktivoida ne taidot joita oppilaat jo omaavat, mutta joita on koulumaailmassa klassisesti toruttu ja pyritty lieventämään. (Herkman, 2007, s.37-38) Myös kriittiseen kasvatukseen kuuluu ajatus siitä, että nuorten omia kulttuureja ei toruta, vaan nähdään monipuolisena identiteetin rakennuskenttänä. Opettajien on hyväksyttävä kehityssuunnat ja uudistaa opetusta ottamalla huomioon ja sisältämällä opetukseensa näitä uusia teemoja ja ympäristöjä. Sosiaalinen media on globaali oppimisympäristö ja kriittisessä kasvatuksessa pyritään aseistamaan oppilaat sen navigoimiseen. Palataan siis taas teemaan että nuorille on tarjottava välineet navigoida niitä tiloja missä he viettävät aikaansa jotta lopputulos olisi nuorelle suotuisa. (Giroux & McLaren, 2001, s.23)

Nykyteknologian ja uusien mediakanavien aallonharjalla markkinointi ja konsumerismi ovat vallanneet miltei kaikki arkielämän tilat. Nuoret joita opetamme joutuvat jatkuvasti jonkin muodon mainonnan ääreen, kyse voi olla niin tuotteiden myymisestä kuin poliittisesta propagandasta. (Giroux & McLaren, 2001, 24) Kriittinen kulma tulee tuoda kasvatukseen ohjatusti, sen takia että lapsilla ei vielä ole valmiuksia tehdä sitä ajattelua itse (Herkman, 2007, s.12). Kaikkea ei voi antaa oppia kantapäähän kautta, kohtaamisiin täytyy antaa malleja ja sanallistaa jotta nuori voi ymmärtää mitä on kokenut ja miten siihen voi reagoida. Kuten aiemmin määritetty, tietoisuus tuo itsevarmuutta ja kohentaa nuoren minäkuvaa, joka puolestaan auttaa nuorta ottamaan muutkin vastaan suvaitsevammin ja sen kautta harjoittaa solidaarisuutta. Kun itseään osaa kunnioittaa oppii myös kunnioittamaan muita. Kriittisessä kasvatuksessa on siis kyse sekä näkökulman laajentamisesta että suvaitsevamman maailman rakentamisesta. (Herkman, 2007, s.12) Kuvataidekasvatusta on tärkeässä roolissa tässä tehtävässä, sillä kaikenlainen visuaalinen esittäminen on tärkeä osa nuorten kehitystä (Herkman, 2007, s.71).

Kriittinen opetus on Girouxin ja McLarenin mukaan "kulttuurinen, sosiaalinen ja yhteisöllinen toiminta jossa rakennetaan identiteettejä, ylläpidetään ja uusinnetaan elämäntapoja ja luodaan merkityksiä." (Giroux & McLaren, 2001, s.12). Koska on mahdotonta uusintaa

opetusta siinä tahdissa jossa maailma ja teknologia muuttuu, on uusille sukupolville opetettava kriittistä sosiaalisen muutoksen tulkitsemistaitoa (Giroux & McLaren, 2001, s.17). Kriittisessä kasvatuksessa halutaan siis että oppilaat tulevat tietoisiksi sosiaalisen yhteisön jäseniksi jotka kykenevät kantamaan yhteisvastuuta (Herkman, 2007, s.38). Juha Herkman toteaaakin teoksessaan *Kriittinen Mediakasvatus* melko jyrkästi “Mikäli emme halua pitää kiinni kriittisestä ajattelusta ja valistusihanteesta voimme saman tien lakkauttaa yhteiskunnan ja jättää myös kasvatuksen pelkästään markkinoiden hoidettavaksi.” (Herkman, 2007, 39).

4. Kuvataidekasvatus mediakasvatuksen kenttänä

4.1 Kuvataide koulussa

Oppimisella tarkoitetaan yksinkertaistettuna uusien taitojen ja tietojen saavuttamista. Parhaimmillaan oppiminen on elämän ja maailman kokemista ja ymmärtämistä yhteisön tukemana (Laine, 2000, s.66). Oppiminen tapahtuu aina jossakin ympäristössä; fyysisessä, paikallisessa tai teknisessä oppimisympäristössä. Teknisellä oppimisympäristöllä viitataan teknologian mahdollistamiin tiloihin, kuten sosiaaliseen mediaan (Aarreniemi-Jokipelto, 2011, s.30). Oppimisympäristö paikkana tukee oppimista, ylläpitää toimintakäytäntöjä, tarjoaa tilan ja jopa yhteisön joiden kontekstissa oppiminen etenee (Aarreniemi-Jokipelto, 2011, s.29). Koulu on oppimisympäristö jossa vallitsee pitkät traditiot erilaisia oppimiskäytäntöjä, missä vakiintuneita arvoja, käsityksiä maailmasta ja elämästä viedään uudelle sukupolelle (Giroux & McLaren, 2001, s.12). Samalla koulut ovat etenkin globalisaation yllätettynä yhä enemmän erilaisten käytänteiden ja mielipiteiden kohtaamispaikkoja (Räsänen, 2019a, s.19). Koulu ei ole olemassa tyhjiössä erillään ”oikean” maailman ja elämän kontekstista; kulttuuria, nuorten omaa elämää ja koulua ei voida pitää irrallisina osina toisistaan vaan ovat kaikki osa kasvatusprosessia ja vuorovaikutuksissa toisiinsa (Laine, 2000, s.20).

Kuvataidekasvatuksen opetuksessa pyritään ymmärtämään eri taidelajeja, luomaan kuvia itse, kokemaan ilmiöitä ja tutkimaan omaa ja yhteistä identiteettiä taiteen kautta (Räsänen, 2008, s.13). Opettajan rooli on tuntee taiteen eri osa-alueita ja taidekäsityksiä ja siten ohjata oppilaiden kehittymistä taiteen alalla (Räsänen, 2008, s.24). Taideopetuksen kautta voidaan oppia oppimista, kun käsitellään taidetta tarkkaillaan ja tehdä johtopäätöksiä aikaisemman kokemuksen perusteella ja samalla rakennetaan uusia tapoja lähestyä aiheita (Räsänen, 2008, s.104). Taideopetuksessa opitaan ja hiotaan yleisiä kykyjä tavalla jota ei välttämättä muissa aineissa pääse kokemaan. Niissä erityiset kyvyt ovat hyvin suuressa roolissa ja opetus on usein keskittynyt niukkaan alueeseen, kun taas taideopetus lähestyy ilmiöitä laajasti. Kuvataiteen erityiset kyvyt kehittyvät kuitenkin siinä samalla taidetta tehdessä, erityisesti niillä jotka taiteesta ovat kiinnostuneet. (Räsänen, 2008, s.105) Kuvia tehdessä, tarkastellessa ja niistä keskustellessa harjoitellaan ”oikean” elämän ilmiöihin suhtautumista.

A. Mannisen väitöskirjassa hän käsittelee kuvien vaikutusta oppimiseen ja maailman kokemiseen. Hän kirjoittaa taiteen multimodaalisuudesta ja moniaistillisuudesta ja siitä kuinka taiteiden kautta merkityksien tarkastelu mahdollistaa isomman repertuaarin käsitteellistää ja selittää ilmiöitä sekä nähdä millä tavalla koulussa opitut asiat liittyvät toisiinsa ja miten ne kytkeytyvät omaan elämään.

(Kaihovirta-Rosvik, Marshall, Manninen, 2021 s.63) Manninen korostaa Räsänen näkemystä siitä kuinka kuvataidekasvatus kehittää ymmärrystä muiden kokemuksia kohtaan. Kun oppilaat tarkastelevat taidetta he näkevät sen kautta taiteen takana olevaa tekijää ja heidän kulttuuriaan ja tulevat kosketuksiin kulttuurien välisiin eroihin (Manninen, 2021, s.65).

Parhaimmillaan opetus lisää henkilön itsensä ja sen kautta muiden ymmärtämistä ja näin myös tunneälytaidot harjaantuvat (Räsänen, 2008, s.105). Pernun artikkelissa *Monitulkin taitokuvat: Taideperustaiset menetelmäkognitiivisten medialukutaitojentukemisessa* hän mainitsee joustavan älykkyyden roolia oppimisessa; kyky luoda omia tulkintoja, kyseenalaistaa ja vaihtaa näkökulmaa eli eräänlainen sopeutumiskyky. Samalla hän nostaa esiin epäselkeyden sietokyvyn; emotionaalisen valmiuden tarkastella sellaisia mediaviestejä pintaa syvemmin, jotka ovat oppijalle vieraita tai omien ennakkokäsitysten vastaisia. Nämä kyvyt liittyvät kuvataiteeseen tavalla jolla taide on dialogia jossa ei välttämättä ole väärää vastausta ja on avointa muutokselle. Dialogiin kykeneminen auttaa torjumaan ehdottomia näkökulmia. (Pernu, 2024, s.45) Jotta dialogia voisi aidosti harjoittaa oppimistilanteet eivät saa jämähtää mimeettisiksi opettajakeskeiseksi harjoitteiksi. Kuvataiteessa ei pidä olla oikeita tai väärä vastauksia ja oppilaiden on koettava että heidän mielipiteillään ja näkökulmillaan on arvoa ja että niiden ilmaiseminen johtaa mieluisaan tulokseen. (Pernu, 2024, s.59)

Heinonen kirjoittaa väitöstyössään *Matkoja intensiteetteihin : kuvataidekasvatuksen posthumanistiset tilat ja kuvien todellisuudet* estetiikan ja taiteen kokemuksen roolista identiteetin rakentumisessa. Hänen mukaansa taidetta koetessa että tehdessä tapahtuu niin kutsuttu affektiivinen vuorovaikutus. Näiden aistillisten kokemusten kautta oppilas pääsee sekä tunnustelemaan mieltymyksiään että ilmaisemaan itseään, joka johtaa parempaan itsetuntemukseen. (Heinonen, 2025, s.54) Heinosen mukaan "taiteellinen toiminta, joka

perustuu affektiiviseen vuorovaikutukseen, voi auttaa oppilaita käsittelemään monimutkaisia tunteita ja elämäkokemuksia tavoilla, joita perinteinen, kieleen perustuva opetus ei aina tavoita.” (Heinonen, 2025, s.54). Heinonen kuvailee myös tapaa, jolla kuvataidekasvatuksen uuden tulkinnan kautta taidetta tehdään yhteisöllisesti, sen sijaan että siellä syntyisi yksittäisiä taiteilijoita. ”Jokainen taideteos on yhteisöllinen, koska se olemassaolollaan vaikuttaa todellisuuteen.” (Heinonen, 2025, s.57). Minua erityisesti inspiroiva osuus Heinosen työstä käsittelee ”radikaalia luovuutta”, jonka voimme sitoa yhteen Pernun ajatuksiin kyvystä sietää epävarmuutta. Radikaali luovuus kytkeytyy myös kriittiseen pedagogiaan tavallan olla osa opetuksen ja kasvatuksen muutoksen peräänkuuluttamista. Kun oppilaat saavat turvallisesti oppia epäonnistumisistaan, he pystyvät rohkeammin kokeilemaan omia ideoitaan, tuomaan itseään esille ja vastaanottamaan palautetta jotka kaikki rakentavat heidän itsetuntoaan ja kykyään yhteistyöhön. (Heinonen, 2025, s.89)

Manninen kirjoittaa artikkelissaan *Opittiin oikeista ihmisistä* siitä kuinka nuoriso oppii itsenäisesti vain käyttämään sosiaalisen median viihteellisiä toimintoja, ja että sen takia koulun on opetettava medioiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen käyttöä. (Manninen, 2018, s.206) Alunperinkin koulussa on ollut kyse yksilön sopeutumisesta omaan kulttuuriinsa ja yhteisöönsä ja jos kuvat ovat viestintää niin taidekasvatus on muiden kanssa kommunikoimisen ja kanssakäymisen opetusta (Räsänen, 2008, s.89-90). Jotta nämä utopiset skenaarit toteutuisivat kuvataidekasvatuksen alalle on tärkeää kehittää tutkimuksen tukemaa ja kriittisen ajatteluun perustuvaa opetusta (Räsänen, 2008, s.105). Kun opetus vielä viedään koulun seinien ulkopuolelle ja mukaan oppimistilanteisiin tuodaan ulkopuoliset tahot, ympäristö ja yhteisö projekteja on omaan ympäristöön sopeutuminen vain sivutuote yhdessä tekemisen ilosta (Räsänen, 2008, s.90).

Jokainen taideteos on yhteisöllinen, koska se olemassaolollaan vaikuttaa todellisuuteen. (Heinonen, 2025, s.57).

...☹...

4.2 Opetus-suunnitelman mukainen taideopetus

Suomen Opetusministeriön laatimassa peruskoulun opetussuunnitelmassa on paljon mainintoja sekä moniluku- ja medialukutaidosta että tieto- ja viestintäteknologioista. (Pekkala et. al., 2016, s.19) Kuvataidekasvatuksen kohdalla on erittäin monitulkintaista ja avointa määräästä, mutta nykyteknologian käsittelyyn ja nyky-yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi tulemiseen palataan useampaan kertaan.

Jo avauskappaleessa sanellaan kuvataiteen oppiaineen tehtäväksi “ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin”. Nykypäivänä kulttuurista moninaisuutta olisi vaikea monipuolisesti kokea ilman että mediakasvatusta edistäviä keinoja, kuten sosiaalista mediaa, käytettäisiin opetuksessa. Heti aluksi mainitaan myös identiteetin rakentuminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, molemmat osa-alueita joihin kuvilla on suuri merkitys ja sosiaalisessa mediassa suuret mahdollisuudet. Kuvataiteen odotetaan kehittävän kykyä ymmärtää esim muita visuaalisen kulttuurin ilmiöitä, joita verkossa on yllinkyllin. OPS kehottaa tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin ilmiöitä ja kokeilemaan monipuolisesti myös erilaisia teknologioita ja ilmaisun keinoja. OPSissa kehoitetaan käsittelemään opetuksessa todellisuuden ilmiöitä, arvottaa niitä ja oppia vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. OPS ohjaa tukemaan oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä. OPSin mukaan kuvataiteella on merkittävä rooli monilukutaidon kehittämisessä. (Opetushallitus, 2014)

...♀...

4.3 Oppilaslähtöinen opetus

Kriittisessä kasvatuksessa keskitytään nuorten omaan maailmaan ja siinä navigoimiseen jotta kasvatus olisi heille relevanttia. Kun nuorten suosimia mediasisältöjä käyttää opetuksessa, se voi tehdä opetuksesta ei pelkästään mielekkäämpää vaan luonnollisella tavalla kehittää oppilaiden medialukutaitoa ja kriittistä ajattelua, opettajan itsestään kumpuavan mediakriittisyyden kautta. (Herkman, 2007, s.50-51) Nuoret ovat jo itsestään

innostuneita median ja sosiaalisen median käytöstä, meidän on kasvattajina tuettava heidän suosimiensa medioiden käyttöä ja ohjattava nuoria ottamaan vastuuta ja miettimään kriittisesti omia ja muiden sisältöjä (Herkman, 2007, s.57). Kuvataidekasvatus on tärkeässä roolissa tässä tehtävässä, sillä kaikenlainen visuaalinen esittäminen on tärkeä osa nuorten kehitystä (Herkman, 2007, s.71). Meidän on luotava tutkimista ja kokeilua tukeva positiivisen asenteen höystämä oppimisympäristö jotta nuoret voivat monipuolisesti kokea ja tulla osaksi tietoyhteiskuntaa (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.13).

Jo lapsiin kohdistuvan opetuksen alalla on pohdittu medialukutaidon oppimista oppijan näkökulmasta. Mediametkaa! teoksessa A. Henriksson ja L. Pentikäinen kirjoittavat siitä, miten lapset luonnostaan toimivat tavalla jossa uteliaisuus, kokeileminen, tutkiminen ja luovuus itsestään vievät medialukutaidon kehittymistä eteenpäin (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.9). Lapset oppivat kokeilemalla ja tekemällä, eikä se lähestymistapa oikeastaan katoa minnekään aikuisenakaan, meistä vain tulee parempia pidättelemään sitä uteliaisuutta (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.10). Meidän ei pitäisi estää tai rajoittaa oppilaiden luontaista tarvetta ja rohkeutta tutkia ja kokeilla. Nuorten avomielisyys saattaa häiritä aikuista heidän kaavoittuneessa arjessa, mutta sille täytyy antaa tilaa. Niin kutsutut diginatiivit kokevat median ja sosiaalisen median luonnollisena osana elämää, heillä on siitä johtuen sekä terveellistä itsevarmuutta niiden käyttöön että riski haitallisen sisällön kyseenalaistamattomuuteen. Toisin kun monet heidän kasvattajista jotka ovat kokeneet sosiaalisen median ja uuden median synnyn ja nousun. He osaavat jo kokemuksen kautta suhtautua epäilevästi niin vapaata käytäntökulttuuria, eli saattavat vieraksua mutta myös osaavat suojautua haitallisilta viesteiltä. Näin näemme että vanhempi ja uudempi sukupolvi voivat oppia yhdessä miellyttävää ja antoisaa sosiaalisen median käyttöä. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.10)

Kuvapainoitteisten median ja sosiaalisen median nopea kehittyminen painostaa opetusta muuttumaan, mutta sellaiset muutokset ovat hitaita eivätkä helposti pysy mukana maailman tahdissa (Wuorisalo, 2010, s.92). Emme voi poistaa sosiaalista mediaa kouluista ja opetuksesta kokonaan, se on osa nyky maailman kokonaisuutta ja nuoret kasvavat sen kanssa siitä huolimatta (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.13). Sosiaalisen median välttäminen ei ole vaihtoehto kun digitaalisesta maailmasta on tullut osa elämää. Opettajan ja opetuksen vuorovaikutteisuus mahdollistaa muutosta ja vaikuttaa rohkaisevasti oppilaan

suhtautumiseen sosiaaliseen mediaan ja oppimiseen sosiaalisen median kanssa.

(Aarreniemi-Jokipelto, 2011, s.36) Emme myöskään saa sortua ajattelemaan virtuaalista maailmaa erilliseksi "oikeasta" maailmasta, se on aito osa jokapäiväistä elämäämme, vaikka erilainen kuin fyysinen tilamme. Sosiaalinen media ja muu media, aivan kuten taide, tarjoavat vapaita alustoja ideoille ja luovuudelle, jotta ne voivat helpommin toteutua aktuaalisessa maailmassamme. (Heinonen, 2025, s.47)

Jos koulussa on kyse kansalaistaitojen oppimisesta niin koulun tulee opettaa nyky maailman teknologiasta ja digitaalisesta ulottuvuudesta. (Pekkala et. al., 2016, s.19) Kun sosiaalisen median sisällyttää opetukseen, opettaa ilmiö itse itsestään tavalla joka on oppilaille sekä luontevaa että mielenkiintoista. Internetin vapaus ja moninaisuus luo paljon mahdollisuuksia ja opetustilanteita. Sosiaalinen media on nimensäkin mukaan kommunikaatiota, aivan kuten opetus, ja kun ne yhdistyvät tulee kommunikaatiosta koko opetuksen ydin. Sosiaalisen median luontaiset oppimisympäristöt ovat joka tapauksessa nuorten käytössä, mutta sisältämällä ne opetukseen voimme tukea heitä navigoimaan niitä voimaannuttavalla tavalla. (Wuorisalo, 2010, s.92) Uusi media, kuten sosiaalisen median monet kanavat, eivät ole niin kuin vanha media, kuten televisio ja radio, tavalla jolla se ei ole yksisuuntaista kommunikaatiota, vaan vuorovaikutteista kanssakäymistä. Opetukselle on hyväksi sellainen toimintaympäristö joka tukee oppilaiden omaa viestintätapaa ja tutkivaa luonnetta. (Wuorisalo, 2010, s.93) Näin voimme siis toteuttaa relevanttia ja varsin osallistavaa opetusta (Wuorisalo, 2010, s.97). Sisältöjen itse luominen ja sen kautta niiden tutkiminen saa samalla lasten omaa ääntä esille heidän omin ehdoin (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.14). Mediasisältöjä luodessa, aivan kuten taidetta tehdessä, identiteetti vahvistuu sitä kautta kun oppilaat pääsevät ilmaisemaan itseään. Virtuaalisen maailman vastuut ja riskit ovat myös selkeämpiä kun itse joutuu pohtimaan tekijän näkökulmasta sisältöjä. (Wuorisalo, 2010, s.96) Identiteetin vahvistuminen on vahvasti linkitettyä hyvään itsetuntoon, tyytyväisyyteen, onnellisuuteen ja jopa sopeutumiskykyyn ja vähempään yksinäisyyteen (Benjamin, 2014, s.83).

Oppilaslähtöisessä opetuksessa on kyse monella tapaa monikulttuurisuudesta. (Kiilakoski, Tomperi & Vuorikoski, 2005) Monikulttuurisuus tulee opetukseen jo sillä että tuetaan oppilaiden omaa kulttuuri-identiteettiä, sen lisäksi että autetaan sopeutumaan suomen

valtaväestön yhteiskuntaan. Nykyään ei voida myöskään rajoittaa kulttuurin opettaminen suomen rajojen sisälle laajan globalisoitumisen takia. (Benjamin, 2014, s.93)

Opetuksen tavoitteena ei edes explisiittisesti tarvitse olla vähemmistöihin kohdistuvien negatiivisten asenteiden ja rasismien vähentäminen, ilmiö tulee kyydissä kun oppilaiden identiteetinhakua ja kulttuurista tietoisuutta tuetaan. Tämän takia monikulttuurisuuden käsittely kokonaisvaltaisesti opetuksessa on tärkeää, se on hyödyksi kaikille, myös valtaväestölle. Mediassa näemme usein tietämättämme erittäin kapean näkökulman maailman tapahtumista, joskus jopa esitettynä objektiivisina observaatioina. Sillä on meidän mielipiteisiimme ja maailmankuvaamme suuri vaikutus, ja tällä tavalla populaari ja valtamediat pääsevät sanelemaan yleistä mielipidettä ja kantaa sekä omasta että muiden kulttuureista. Koulu instituutiona on ainut koneisto jossa voidaan laajamittaisesti pistää vastaan kapeakatseuden kehitystä. (Benjamin, 2014, s.102)

Kapea käsitys maailmasta johtaa ignoranssiin, eli tietämättömyyteen, joka puolestaan johtaa sosiaalisuuden heikentymiseen. Jos ihmisten ja kulttuurien erilaisuudet ja monimuotoisuus on piilossa meiltä, yhteytemme muihin rakentuu vain samankaltaisuuksien kautta joka voi johtaa huonoon itsetuntoon ja yksinäisyyteen. Samalla ignoranssi voi antaa vääristyneen kuvan omasta roolistaan, liioiteltu individualismi aiheuttaa illuusion yksilöstä itsერიittoisana, jolloin luonnollinen yhteys muihin tarpeen kautta heikkenee ja yhteisö ja kommunikaatio jäävät pieneen rooliin. (Laine, 2000, s.68) Näiden asenteiden aiheuttama yksinäisyys selittää nykyajan pahoinvointia, jota herkästi syytetään sosiaalisen median aikaansaannoksi, vaikka usein sosiaalista mediaa käytetään niin paljon juuri sen takia että sinne mennään hakemaan yhteyksiä jotka eivät enää luonnostaan synny oman elämän ympärille.

Riskinä opetuksen vakiintuneisuudessa on se, että yhä avoimemman, moninaisen ja globaalisemman maailmankokemuksen vieressä opetus ei enää koeta ajankohtaisena "oikeaan" maailmaan valmentamisessa, vaan pelkkä esimerkki siitä millaista elämä on ennen ollut. (Laine, 2000, s.22) Nuorten omien kokemusten rinnalla koulumaailman auktoriteetit ja opettajakeskeisyys voi tuntua tukahduttavalta ja siten olla epähedelmällistä opetuksen määränpään kannalta. (Laine, 2000, s.17) Nuorten tarpeet ja kokemukset ovat oppimisen perusta, joiden liittäminen opetukseen antaa merkityksen opetettavalle sisällölle.

(Laine, 2000, s.77) Laine on 2000 luvun alussa todennut, että koulumaailma on "... rajannut ulkopuolelleen nuorten eletyn kokemuksen.." Laineen mukaan opetuksen pitäisi keskittyä opettamaan taitoja jotka auttavat sopeutumaan ja pärjäämään muuttuvassa maailmassa, etenkin ajassa jolloin koulumaailman hidas kehitys ei anna mahdollisuutta opetettavan sisällön itsessään pysyä ajan tasalla. (Laine, 2000, s.76) Wuorisalo kirjoittaa tästä muutoksen hallinnan työstämisestä mediakasvatuksen avulla. Hänen mukaansa mediakasvatus koskettaa kaikkia koulun oppiaineita ja edesauttaa ajan tasalla pysymistä tavalla joka on käytännönläheistä ja mielekästä oppijalle. (Wuorisalo, 2010, s.88)

Puhelimilla, tietokoneilla, laskimilla, autoilla tai kelloilla tehdään jokapäiväisiä välttämättömiä toimia joita ilman ei yksilönä osana yhteisöä enää pärjää. Sekä työ että arki on riippuvaista virtuaalisista yhteydenotoista, tarkasta ajan hallinnasta ja vastaavista teknologiasta riippuvaisista toiminnoista. (Heinonen, 2025, 29) Nykyihmistä voi verrata kyborgiin joka ilmestyy sci-fi mediassa, koneen ja ihmisen raja hälvenee kun käytämme teknologiaa itsemme jatkeena. Etenkin nykyisessä korkeaa suorituskkyä vaativassa työilmapiirissä, jossa ihmisarvoa lasketaan tuottavuuden kautta, käytämme koneita ja virtuaalista maailmaa parantamaan suoritustamme, eli omaa itseämme. (Heinonen, 2025, 73) Täten klassisessa sci-fissä ,puhumattakaan tieteellisissä ennustuksissa) esiintyvä ihmisten välinen epätasa-arvo toteutuu, he joilla ei ole varaa tai pääsyä näihin moderneihin teknologieihin jäävät kehittyvästä yhteiskunnasta ulkopuolelle. (Heinonen, 2025, 75) Tämän takia on jälleen tärkeää tuoda näitä resursseja, ja etenkin internetin kuvia niiden vaikutusvallan takia, oppilaiden käyttöön, jotta voimme taata hyvät lähtökohdat tasapuolisesti.

Laine nostaa teoksessaan esiin käsityksen muodollisesta ja informaalisesta oppimisesta. Koulun rutiineihin ja käytänteisiin ei yleensä mahdu yhteisiä niin kutsuttuja informaaleja oppimistilanteita, sillä suurin osa opetuksesta on ohjattua ja tarkoin ennalta suunniteltua, eli muodollista (Laine, 2000, s.66). Suunnitelmista poikkeavat tilanteet voidaan helposti ohittaa häiritsevinä ja opetusta rikkoviksi, jolloin tilaa ei jää elämyksellisille ja emotionaalisille oppimistilanteille. Opetuksen vuorovaikutteisuuden ylläpitäminen tuo tilaa näille kokemuksille jolloin nuoret pääsevät jäsentämään tunnetiloja herättäviä ilmiöitä turvallisesti. (Laine, 2000, s.22)

Laine käsittelee myös refleksiivisyyttä ignoranssin vastakohtana. Refleksiivisessä oppimisessa emotionaalinen ja subjektiivinen kokemus yhdistetään opetukseen. Siinä on kyse juuri opetettavan sisällön haastamisesta ja nuorten kokemusten ja mielipiteiden sisällyttämisestä opetustilanteisiin. Niissä sosiaalisissa tilanteissa joissa informaalista oppimista tapahtuu opitaan yhdessä refleksiivisellä tavalla. Miten tilanteisiin ja ilmiöihin reagoi, ja miten se reaktio vastaanotetaan on tärkeä osa myös identiteetin rakentumista. Refleksiivisyyden kautta nuorten omat ajatukset ja kokemukset saavat tilaa opetuksessa ja opetettavan sisällön merkityksellisyys käsitellään oppilaan näkökulmasta. (Laine, 2000, s.69)

Myös Kiilakoski, Tomperi ja Vuorikoski kritisoivat 2000-luvun alkupuolella OPSia sillä perusteella, että opsin määrittäneet tahot ovat liian irralliset nuorten monikulttuurisesta kokemuksesta maailmasta (Kiilakoski, Tomperi, Vuorikoski, 2005, s.14). OPSin ovat kirjoittaneet poliitikot, opetushallinto, tutkijat ja opettajajärjestöt, jotka näiden kolmen mukaan ovat liian etäällä opetustilanteissa eletyistä todellisuuksista. Nämä tahot suurimmaksi osaksi harrastavat politiikka, eivät kasvatusta. Lisäksi niihin ovat vaikuttaneet tahojen väliset jännitteet ja talouden aiheuttamat ulkoiset paineet jotka ajavat kasvatuksen määränpäättäjät pois oppilaslähtöisyydestä. (Kiilakoski, Tomperi, Vuorikoski, 2005, s.14-15)

Benjamin toteaa myös koulun olevan instituutio josta lähes kaikki yhteisön jäsenet menevät läpi elämänsä aikana, ja paras aika ja paikka täten edistää hyvinvointia ja avoimuutta siinä yhteiskunnassa. Jos aikomuksena on kehittää monikultturellista ja avarakatseisuutta rohkaisevaa opetusta, on tietenkin oppilaiden omien kokemusten lisäksi opettaja yhä tärkeässä roolissa. (Benjamin, 2014, s.93) Vaikka auktoriteetteja haastetaan, opettajan rooli monikulttuurisessa opetuksessa on silti tärkeä, esimerkkinä ja ohjaajana. Erityisesti opettajan on oltava esikuva tavalla jolla hän kohtaa reflektiiviset tilanteet, kunnioittaa muita kulttuureja ja sietää erilaisuutta. Sen hän voi näyttää jo tavalla jolla hän pyrkii ymmärtämään oppilaiden motiiveja, tulee heitä vastaan ja pitää heidän kokemuksiansa varteenotettavina (Kiilakoski, Tomperi, Vuorikoski, 2005, s.91). Opettajien tehtävänä on ilmiöiden tarkastelu monesta näkökulmasta ja niiden hyväksyminen erilaisina (Kiilakoski, Tomperi, Vuorikoski, 2005, s.98). Sekä valtaväestön että siitä poikkeavien kulttuurien

omaavien oppilaiden itsetuntemuksen kehittäminen opettajan ohjauksesta on oleellista rakentaessa avarakatseista ja hyväksyvää yhteisöä (Benjamin, 2014, s.102).

Opetuksen kuuluu olla monipuolista myös sisällön kannalta etenkin kulttuuria koskevassa kuvataidekasvatuksessa (Giroux & McLaren, 2001, s.13). Korkea- ja popkulttuuriin jaotteleva asenne estää opetuksen relevanttiutta oppilaille. Giroux & McLaren 2000 luvun alussa valitti opetussuunnitelman arkitietoon perustuvan koskettavuuden puutetta. Hänen mielestään kasvatuksen kuuluisi olla osallistavaa, eikä onnistu siinä jos kulttuuri ja taide elitismi sanelee mikä on ja ei ole ajan ja vaivan arvoista. (Giroux & McLaren, 2001, s.24) Vanhanaikainen korkeakulttuurin katsova asenne aiheuttaa sensuuria ja peilaa arvojaan väkisin oppijaan. (Wuorisalo, 2010, s.91) Tällainen mustavalkoinen oikean- ja vääränlaisen kulttuurin jaottelu pahimmillaan passivoi ja estää oppijaa tuomasta esille omia kiinnostuksenkohteitaan ja näkemään niiden arvon. Opetuksen ja ennen kaikkea kulttuurin kuuluu olla voimaannuttavaa, saavutettavaa ja avointa, jotta nuoret näkevät sellaisen ilmapiirin hyödyt, kokevat varmuutta itsestään ja kasvavat itse avoimiksi.

...✿...

5. Tutkimusmenetelmä

Tein tutkimuksen yläkoululla aineeopettajana toimiessani. Keräsin tutkimusaineiston laatimalla oppilaille tehtävän pitämäni luennon, kirjoitustehtävän ja kysymyslomakkeen avulla. Tarkoituksena oli selvittää miten kuvataidekasvatuksesta voi tehdä oppilaslähtöistä ja vuorovaikutteista. Halusin siis saada selville millä tavoin teoriaosuudessa käsitellyt menetelmät ja oppimistilat voisivat toteutua käytännössä. Oppilaat osallistuivat ensin pitämäni luentoan medialukutaidosta, näkivät minun tekemäni esitelmän ja keskustelivat aiheesta. Sen jälkeen he tekivät laatimani kirjoitustehtävän jossa tarkastelivat ja kirjoittivat näkemistään mediakuvista ja vastasivat kyselyyn joka koski tehtävää, luentoja, kuvataidetta oppiaineena ja medialukutaitoa. Halukkaat saivat vielä lähettää valitsemansa kuvat minulle tai piirtää jotakin aiheeseen liittyvää.

Tutkimukseni sijoittuu laadullisen tutkimuksen kenttään ja käyttää erityisesti hermeneuttis-fenomenologista lähestymistapaa. Sovelsin tutkimuksessani laadullista sisällönanalyysia tarkastelemalla oppilaiden sanallisia vastauksia sekä kirjoitustehtävään että kyselylomakkeeseen pyrin tunnistamaan erilaisia tapoja, joilla he merkityksellistävät media- ja kuvakokemuksiaan. Menetelmävalintani mahdollisti kuvakulttuurien merkitysten tarkastelun oppilaiden omasta näkökulmasta. Tavoitteena oli ymmärtää, millaisia kokemuksia ja tulkintoja oppilailla on kuvataiteesta, medialukutaidosta ja sosiaalisessa mediassa kohtaamistaan visuaalisista sisällöistä. (Patel & Davidson, 2011, s.14) Heidän kokemuksensa ja tulkintansa ovat toisistaan eroavia sekä tavalla jolla ihmiset voivat kokea saman asian moni eri tavoin, että koska jokaisen oppilaan sosiaalisen median ympäristö oli yksilöllinen ja algoritmien muokkaama.

Tutkimusmetodini on hermeneuttista tavalla jolla oman subjektiivisen tulkintani kautta analysoin oppilaiden kirjoittamia vastauksia minun kirjoittamiini kysymyksiin. Tulkinta ei ole neutraalia, vaan rakentui jatkuvassa vuorovaikutuksessa ensin oppilaiden ja itseni välillä, sitten aineiston ja minun välillä. Myös tutkijan omat ennako-oletukset ja kokemukset vaikuttavat tulkintaan. Sekä oppilaiden vastaukset että minun analyysini niistä ovat subjektiivista, en pyri tässä tutkimuksessa löytämään yleistettäviä totuuksia, vaan tuoda näkyväksi nuorten yksilöllisiä ja subjektiivisia käsityksiä. (Patel & Davidson, 2011, s.28-30)

Fenomenologiseksi tutkimukseni tekee tapa jolla analysoin miten oppilaat kokevat kuvataiteen sisältämiä ilmiöitä. Tutkielmassani omalla ennakoituksellani tarkoituksenomaisesti tuon esiin oppilaiden subjektiivisia käsityksiä sosiaalisen median kuvista ilmiöinä. Tehtävä jonka aineistonkeruuta varten laadin toimi kokeiluna siitä, miten voin kuulla oppilaiden äänet ennen opetustilanteita ja tuoda heidän omia kuvakulttuureitansa osaksi opetusta tavalla, joka rohkaisee tietoiseen pohdintaan ja kriittiseen tarkasteluun. (Patel & Davidson, 2011, s.32-33)

Tutkimukseni kohderyhmänä olivat yläkoulun oppilaat yhdessä suomalaisessa ruotsinkielisessä koulussa. Osallistujat edustivat kaikkia yläkoulun luokka-asteita, eri sukupuolia ja kulttuuritaustoja sen mukaan, mitä kyseisessä koulussa luonnostaan esiintyi. Oppilaita ei valittu yksityiskohtaisempien kriteerien perusteella, vaan tavoitteena oli saada mahdollisimman laaja ja monipuolinen näkökulma yläkoululaisten ajatuksiin kuvataiteesta ja medialukutaidosta yhden koulun kontekstissa.

Tutkimuksen toteutin koulussa, jossa työskentelin, mutta en ollut kyseisten oppilaiden kuvataideopettaja. Tämä mahdollisti sen, että oppilaat tunsivat minut opettajana, mutta eivät liittäneet minua suoraan kuvataideopetukseen. Toivoin tämän edistävän avointa ja rehellistä vastaamista, koska suhteemme oli ennestään luottamuksellinen. Koin tärkeäksi tutkia juuri tämän koulun oppilaiden näkemyksiä, sillä olen ollut osa kouluyhteisöä jo pidemmän aikaa ja halusin tarkastella ilmiötä omassa työympäristössäni. On kuitenkin huomioitava, että tulokset eivät kerro koko Suomen oppilaiden käsityksistä, vaan ne heijastavat juuri tämän koulun ja sen oppilaiden ajatusmaailmaa.

Tutkimusaineiston keruu tapahtui toukokuussa, jolloin koulun arki on usein erityisen kiireistä: kokeet, arvosanojen laatiminen ja lukuvuoden loppuun saattaminen kuormittavat sekä opettajia että oppilaita. Ajoitus kuitenkin mahdollisti joustavan toteutuksen, sillä minun omilla opetusryhmilläni oli vapautunutta aikaa. Päätin hyödyntää tilanteen ja toteuttaa aineistonkeruun lyhyellä varoitusajalla, mikä vaati vähemmän erillisiä järjestelyjä. Olin myös ollut yhteydessä koulun varsinaiseen kuvataideopettajaan, mutta en saanut vastausta ennen aineistonkeruun aloitusta. Hänen mukaansa medialukutaitoa oli käsitelty opetuksessa vain satunnaisesti, esimerkiksi vastamainos-tehtävän kautta.

Suunnittelin kysymykset mahdollisimman helposti lähestyttäväksi ja muotoilla ne tavalla, joka kannustaisi oppilaita jakamaan ajatuksiaan omin sanoin ja mahdollisimman vapaasti. Kyselymuodon valitsin siksi, että se mahdollisti suuremman vastausmäärän lyhyessä ajassa verrattuna esimerkiksi yksilöhaastatteluihin. Halukkaille tarjottiin lisäksi mahdollisuus lähettää kuvia sähköpostitse tai tuottaa kuvia itse esimerkiksi piirtämällä.

Oppilaiden vastauksien pohjalta tekemäni analyysi vastaa tutkimuskysymyksiini, jotka toistan tässä:

Tutkimustavoite: Selvittää kuvataiteen oppiaineen mediakasvatuksen merkityksiä peruskoulun yläluokkien oppilaille

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä merkityksiä oppilaat antavat mediakuville?
2. Millaisia tulkintoja oppilailla on mediakuvien julkaisijoiden motiivieista?
3. Millainen käsitys oppilailla on mediakasvatuksen roolista osana kuvataideopetuksesta?

...✿...

6. Tutkimuksen toteutus

Toteutin tutkimukseni toiminnallisen osuuden ruotsinkielisen Winellska skolanin yläasteella. Toimin silloin koulun matematiikan sijaisena ja pidin omille ryhmilleni kuvataidetunnin keväällä 2023 toukokuussa. Kehitin aineistonkeruuta varten tehtävän jossa oppilaat pohtivat medialukutaitoa. Ennen tehtävänantoa pidin ryhmille esitelmän jossa kerroin kuvien merkityksistä, siitä miten kuvien viestiä voi manipuloida ja kiteytin että kaikki kuvat haluavat aina katsojalta jotakin. He saivat valita oman päivittäisessä käytössä olevan sosiaalisen median sivuston ja tarkastella sieltä kuvia joista sitten kirjoittivat vastaukset esittämiini kysymyksiin. Oppilaat vastasivat myös kyselyyn kuvataiteesta oppiaineena tehtävän jälkeen. Toiminnallinen osuus toteutettiin 7,8 ja 9 luokilla Winellska skolanilla Kirkkonummella toukokuussa 2023 ruotsinkielellä. Olen sekä liittännyt alkuperäisessä muodossaan olevat materiaalit että kääntänyt kaiken olennaisen materiaalin tekstissä.

Pidin lyhyen luennon kuvineen medialukutaidon tärkeydestä, osoittaen oppilaille oman käsitykseni kuvataiteesta oppiaineena ja medialukutaidon tärkeydestä. Halusin pitää keskustelun avoimena, jotta oppilaiden eriävätkin mielipiteet pääsisivät esille. Annoin oppilaille esimerkkejä siitä miten kuvilla voi viestiä, vaikuttaa ja jopa huijata. Kerroin lyhyesti siitä miten tärkeä aisti näköaisti on, ja miten helppoa kuvilla on saada aikaan toivottuja reaktioita. Oppilaat saivat vapaasti kommentoida ja kysyä kysymyksiä koko luennon ajan. Alustin luentoa seuraavan tehtävän siten, että haluaisin tutkimukseni takia tietää mikä heidän näkökulmansa on, ja että luento oli vain minun oma näkökulmani.

Oppilailla oli tehtävänä katsoa valitsemastaan kuvallisesta sosiaalisen median soveluksesta viisi ensimmäistä kuvaa, ja vastata sitten annettuihin kysymyksiin kuvien pohjalta. Kysymykset olivat koko ajan esillä taululla, ja oppilaat saivat kirjoittaa vastauksensa itsenäisesti paperille. Suurin osa oppilaista halusi kirjoittaa käsin. He saivat myös lähettää kuvakaappaukset kuvista minulle jos niin halusivat. Kehotin heitä todella katsomaan läpi kaikki kuvat jotka ensimmäisenä esiintyivät, mukaan lukien mainokset ja "nolot" sisällöt. Siitä huolimatta jotkin oppilaat sanoivat että se mitä heille ensimmäiseksi tuli vastaan oli joko liian henkilökohtaista tai kauheaa että voisivat näyttää niitä minulle. Sallin heidän jättää sellaiset kuvat pois jotka tuntuivat liian vaikeilta käsitellä tehtävän asiayhteydessä.

Osa oppilaista valitsi tehdä tehtävän TikTok-appissa. Kyseisessä appissa on enempi videoita kuin kuvia, jonka takia osa oppilaista kirjoitti videoista, kun taas osa päätti selata etusivuaan kunnes kohdalle osui liikkumattomia kuvia, joita TikTokista myös löytyy. Videot ovat liikkuvaa kuvaa, osa kuvataidetta ja medialukutaitoa joten en estänyt niiden lisäämisen tehtävään. Oli tärkeämpää saada heidän perspektiivinsä niistä sisällöistä joita he henkilökohtaisesti eniten näkevät.

Tehtävän perimmäisenä tarkoituksena oli kokeilla, voisiko tämänkaltainen tehtävä olla hyvä avaus opetusjaksoon, jossa käsitellään medialukutaitoja. Tällä tavalla saisi oppilaiden omia kuvia ja käsityksiä vahvasti esille ennen kuin loput jakson opetussisällöstä vuorovaikutuksellisesti ottaa muotonsa. Oppilaiden kirjoittamat vastaukset tehtävän kysymyksiin toimivat kuitenkin samalla tärkeämmässä roolissa osana tämän tutkimuksen aineistona. Oppilaiden vastausten kautta tutkin millaisia käsityksiä oppilailla on mediakuvista ja mitä merkityksiä he niille antavat.

Oppilaat saivat liittää vastauksiinsa kuvat joita he tehtävässä käsitelivät. Käytän kuvia hyvin vähän analysoidessani materiaalia, mutta lisään ne tekstin oheen jotta lukija voi saada kuvan siitä millaisista kuvista vastauksissa on kyse. Kuvat itsessään eivät sinänsä ole tutkimukselleni olennaisia, paitsi sellaisessa tilanteessa jossa koen oppilaan käsityksen kuvasta olevan todella erilainen kun sen itse koen.

Oppilailla oli tehtävän jälkeen mahdollisuus vastata kysymyslomakkeen kysymyksiin koskien heidän käsitystään kuvataiteesta kouluaineena, medialukutaitoa, kuvia sosiaalisessa mediassa ja heidän juuri tekemäänsä tehtävää. Kyselylomakkeen vastaukset toimivat tutkimuksen aineistona vastaten toiseen tutkimuskysymykseeni; millaisia käsityksiä oppilailla on mediakasvatuksesta kuvataiteen kouluaineessa.

Uudelleenkirjoitin aineistonkeruun alkuvaiheessa kysymykset toivoen vähemmän joo/ei vastauksia. Monella oppilaalla oli lyhyitä vastauksia joissa eivät avanneet konsepteja tai syitä vastauksiinsa, joten kirjallisesti ja sanallisesti kehotin ryhmiä kirjoittamaan yksityiskohtaisemmin huomattuani tämän. Lyhyitä vastauksia ilmenee silti läpi aineiston, sekä oppilaiden intressin hiipumisen että ajanpuutteen takia tunnin loppua päin.

Tehtävän kysymykset:

Olen kääntänyt kysymykset suomeksi tätä tekstin osiota varten. Kysymykset on alunperin esitetty oppilaille ruotsiksi. Käännösten yhteydessä esittelen motiivejani kysymysten takana.

Oppilaiden tehtävänä oli avata puhelimellaan se sosiaalisen median sovellus jota he käyttävät eniten, ja tarkastella viittä ensimmäistä kuvaa jotka esiintyvät etusivulla, eli syötteessä. Oppilaat saivat sitten vastata näihin kysymyksiin kuvien ympärillä.

Ensimmäiseksi pyysin oppilaita kuvailemaan mitä kuva heidän mielestään esitti. Tämän kysymyksen myötä sain selville oppilaiden omat käsitykset siitä mitä he kuvissa näkivät ja miten he niitä ensisijaisesti tulkitsivat. Vastauksissa tuli esille myös se miten oppilaat selittäisivät ne jollekin joka ei välttämättä ilmiöitä tunne, mitkä asiat mediakuvissa herättivät heidän huomionsa ja mitä he pitivät niissä oleellisina. Toiseksi oppilaat kertoivat tekikö kuva heidät iloiseksi. Pyysin heitä vielä tarkentamaan mitä tunteita heräsi, etenkin jos ne eivät olleet positiivisia. Tällä kysymyksellä kehotin oppilaita tiedostamaan ja sanallistamaan mitä tunteita kuva herätti heissä. Kysymyksen painotus positiiviseen näkökulmaan oli minun viestini oppilaalle, että muu kuin positiivinen reaktio on huomioitavan arvoista ja sitä kannattaa tunnustella. Kolmanneksi kysyin mitä oppilaat luulevat kuvan tekijä haluavan heiltä. Kysymys sai oppilaat ajattelemaan kuvan tekijän näkökulmia omien tuntemuksiensa lisäksi. Pyrin saamaan oppilaat poistumaan omasta passiivisesta roolistaan, jossa he vain tarkastelevat muiden kuvia, ja asettamaan heidät kuvan tekijän aktiiviseen asemaan. Tämä kysymys toi myös esille oppilaiden medialukutaidon tasoa ja heidän ymmärrystään kuvien viesteistä. Neljänneksi kysyin oppilailta kuinka usein he näkevät tällaista sisältöä.

Kysymyksen tarkoitus oli herättää oppilaiden huomion siihen mitä sisältöjä he päivittäin prosessoivat katsellessaan arjessa esiintyviä kuvia. Viidenneksi pyysin oppilaita kertomaan jos olivat itse valinneet nähdä kuvan. Lisäsin tarkentavasti "seuraanko tekijää vai onko se sponsoroitua materiaalia?". Vastauksista sain tietää ovatko he katsoneet mainosta tai ehdotettua sisältöä. Kysymys herätti myös oppilaiden huomion siihen kuinka suuri osuus sisällöistä ei ole heidän itsensä kuratoimaa. Viimeiseksi oppilaat kertoivat olivatko kuvat sellaisia joita halusivat nähdä päivittäin. Kysymys sai oppilaat miettimään haluavatko joka

päivä viettää aikaa ja energiaa siihen, että seuraa muiden menoja, tai jopa tiedostamaan että hänelle syötetään ei toivottua materiaalia.

Kysymyslomakkeen kysymykset:

Olen kääntänyt lomakkeen kysymykset suomeksi tätä tekstin osiota varten. Kysymykset on alunperin esitetty oppilaille ruotsiksi. Käännösten yhteydessä esittelen motiivejani kysymysten takana ja suluissa muokatun version lisäykset.

Kysymyslomakkeen aluksi pyysin oppilaita vastaa kysymyksiin niin rehellisesti kuin mahdollista ja kirjoittamaan niin paljon kun he vain keksivät. Tämän lisäksi yritin suullisesti kehottaa oppilaita käyttämään omaa kieltään ja kirjoittamaan mahdollisimman runsain sanoin. Ensimmäiseksi kysyin: "Onko kuvis tärkeä aine? Ylipäätänsä? Sinulle henkilökohtaisesti? (miksi?)" Tällä kysymyksellä sain selville mitä arvoja oppilaat yhdistävät kuvataiteen oppiaineeseen. Kysymys on hiukan ladattu, vihjaan näkökulmalla siihen että kaikki eivät ole sitä mieltä, ja että se huolestuttaa minua. Halusin saada vastauksia joista saisin selville mitä oppilaat henkilökohtaisesti ja rehellisesti tuntevat kuvataiteen oppiaineen tärkeydestä. Tätä kysymystä muokkasinkin myöhemmin, sillä sain paljon pelkkiä joo tai ei vastauksia. Seuraavaksi kysyin "Koetko että kuvis aineena on ajankohtaista sinulle? (millä tavalla?)" Kysymyksen tarkoitus oli erottaa ajatus ajankohtaisuudesta siitä mitä mieltä on kuvataiteesta, etenkin kouluaineena. Kolmannes kysymys oli: "Hyödytkö siitä mitä opit kuviksessa omassa arjessasi?" Tämä on edellisen kysymyksen tarkentava jatkokysymys. Tähän on joku voinut vastata jo edellisessä tai ensimmäisessäkin kysymyksessä. Kysymys tarkensi heille jotka eivät ole asiaa siihen asti ajatelleet. Neljäntenä kysymyksenä oli: "Ovatko kuvat joita näet päivittäin sellaista mitä haluat nähdä päivittäin?" Tämä on sama kysymys jonka esitin jo tehtävässä, tässä se sai oppilaat miettimään kuvia joita näkee ympärillään siltä kantilta, että haluaako hän edes oikeasti nähdä niitä ja oliko hänellä edes vaihtoehtoa? Viidenneksi kysyin: "Millaisia negatiivisia tunteita olet kokenut sellaisesta jota olet nähnyt verkossa?" Kysymys sai oppilaat harkitsemaan negatiivisia аспектеja sosiaalisen median käytössä. Kysymys osuu suoraan asiaan mutkittelematta, eikä jätä tilaa vastaamaan

“en ole” (kokenut negatiivisia tunteita). Lomakkeen kuudes kysymys oli: “Oletko joskus uskonut sellaiseen mikä myöhemmin näyttäytyi olevan editoitua/epätodellista/valhetta? (mitä se oli?)” Tämän kysymyksen avulla hain esimerkkejä tilanteista jolloin medialukutaito olisi ollut tärkeä osaaminen. Sain myös oppilaita muistelemaan hetkiä jolloin eivät tunteneet olonsa turvalliseksi verkossa, joka vuorostaan sai heidät harkitsemaan seuraavaa, seitsemännettä kysymystä paremmin: “(Millä tavalla...) Olisiko sinulla hyötyä medialukutaidoista arjessasi?” Edellinen kysymys siis johdatti sopivasti siihen, ettei tähän kysymykseen vastatessa unohtaisi tai jättäisi harkitsematta omia kokemuksiaan verkossa. Olin aineistonlaatimistilanteen ajan alustanut ja antanut vihjeitä oppilaille siitä mitä tämä merkitsee heille, ja toivottavasti tässä vaiheessa he olivat jo miettineet tätä edes tiedostamatta. Uskon että jos olisin kysynyt tämän kysymyksen ilman luentoa, olisin varmasti joutunut pitämään erillisen luennon jokaiselle oppilaalle kerta toisensa jälkeen kun he saapuisivat tähän kysymyksen. En kuitenkaan halunnut syöttää heille vastausta tai omaa mielipidettäni, vaikka heidän tietysti minun valistamina oli mahdotonta olla täysin objektiivisia. Viimeisenä kysyin: “Saiko tehtävä sinut ajattelemaan uudella tavalla asioita joita näet sosiaalisissa medioissa?” Kysymys toimi tehtäväni palautteena. Kysymysten jälkeen oppilailla oli mahdollisuus kirjoittaa valinnainen kommentti. Jos oppilailla vielä jäi jotain mieleen, mikä ei olisi ollut minkään kysymyksen suora vastaus, he olisivat saaneet ilmaista ajatuksiaan tässä.

7. Aineiston analyysi

7.1 Aineiston yleiskatsaus

Kun käyn aineistoa läpi ja valikoin oppilaiden vastauksia analyysiin, en välttämättä käsittele kaikkia esittämiäni kysymyksiä. Suunnittelin sekä tehtävän että kysymyslomakkeen kysymykset ja niiden järjestyksen pedagogisesta näkökulmasta: halusin johdatella oppilaita ajattelemaan syvemmin ja laajemmin vastauksiaan. Tavoitteena ei ollut ohjata oppilaita tietynlaisiin vastauksiin, vaan rohkaista heitä pohtimaan omia näkemyksiään avoimesti ja monipuolisesti ja sen kautta saada pintaa syvempiä vastauksia. Analyysissäni keskityn erityisesti kyselylomakkeen kolmeen ensimmäiseen kysymykseen, jotka käsittelevät kuvataidetta kouluaineena ja sen merkitystä oppilaille, sekä kysymykseen, jossa pohditaan medialukutaidon roolia ja sen merkitystä oppilaan omassa elämässä.

Kuinka oppilaat kokevat sosiaalisessa mediassa näkemänsä kuvat?

Tarkastelen analyysissäni oppilaiden kuvaamia sosiaalisten medioiden sisältöjen arkkityyppejä kategorioittain ja käsittelen, miten he ovat kokeneet eri tyyppiset mediakuvat. Samalla hahmottelen, millaisia erilaisia sosiaalisen median käyttäjäprofileja oppilasjoukossa on. Oppilaat vastasivat muun muassa siihen, tekeekö jokin kuva heidät iloiseksi ja haluaisivatko he nähdä samankaltaisia kuvia päivittäin. Keskityn erityisesti näihin vastauksiin ja tarkastelen, minkälaisiin kuviin ne näyttäisivät liittyvän. Tärkeää on huomioida, että en kaikissa tapauksissa tiedä tarkalleen, millaisista kuvista on kyse – useimmiten minulla on tietoa ainoastaan siitä, millaisena oppilas kertoo kuvan kokeneensa. Joissain tapauksissa oppilaat ovat näyttäneet tai lähettäneet minulle kuvat, joita he käsittelevät. En varsinaisesti analysoi niitä tässä tutkimuksessa, mutta liitän niitä tekstin oheen jotta lukija voi saada kuvan siitä millaisista kuvista on voinut olla kyse.

...☹...

7.2 Tehtävän vastauksia

Esteettisesti miellyttävät kuvat

Ensimmäiseksi käyn läpi vastauksista löytyviä arkkityyppejä joissa oppilaat kuvailivat tiettyjä kuvan elementtejä miellyttäväksi ja heidän kiinnostuksenkohteisiinsa liittyviksi. Syitä kuvan miellyttävyyteen olivat esimerkiksi estetiikka ja kuvan sisältö. Syy juuri miellyttävyyden korostamiseen tässä osiossa on että sosiaalisen median algoritmit ovat rakennettu niin, että käyttäjä haluaa viettää sovelluksessa mahdollisimman paljon aikaa, eli kokemuksesta tehdään mahdollisimman miellyttävä. Ylivoimainen enemmistö oppilaista myös hakeutuivat selkeästi miellyttävien aiheiden pariin ja halusivat nähdä heitä jo kiinnostavia sisältöjä.

Kaikista selkein kategoria oppilaiden tavoista kuvailla kuvia oli kuvan esteettisyys. Tähän käytettiin sanoja kuten nätteys, kauneus tai hienous: "Joo för den är fin och stämningen är bra". Huomioitavaa oli ehdottomasti se että riippumatta siitä minkälainen kuva oli kyseessä; ystävien päivityksistä, tuotemerkin mainoksista, harrastukseen liittyvistä kuvista tai julkisuuden henkilöiden sisällöistä, kaunis kuva oli aina tervetullut omalle syötteelle: "Joo för den är fin och stämningen är bra". Jopa mainokset, jotka yleensä ärsyttivät, aiheuttivat iloa ollessaan oppilaan mielestä kauniita: "Helst ingen reklam alls men den här är helt Fin så det är ok.". Vaikka oppilas ei toivonut näkevänsä samankaltaisia kuvia päivittäin, se oli silti hetkellisesti tervetullut: "Jag vill kanske inte se det varje dag men de stör inte mig och bilderna är fina."

Kinda, jag sparar inte bilder på tavlor men jag stannar och tittar på dem en stund för de är fina.

Jo [jag blir glad av bilden], eftersom det är ett par jag följer och själva bilden är fin. Bilden gör mig glad för det är så grönt och vackert.

Jos värit olivat oppilaiden mielestä miellyttävät, saattoi oppilas kauniiden kuvien tavoin hyväksyä sisältöä, joka muuten ei kiinnostanut. Joskus kuvista ei annettu melkein yhtään muuta informaatiota, mutta värikkyys tai tietyt värit mainittiin, luultavasti koska ne olivat niin olennainen osa kuvaa, tai se miksi kuva herätti oppilaan huomion. Värien raportoitiin erityisesti aiheuttavan katsojassa iloa: "Gör bilder mig glad? Ja den har trävlig färg".

Bildens skapare vill göra reklam om fanta drickorna från fanta, tror jag. Jag vet inte varför frukterna är på billd. Säkert bara dekoration, men jag tycker det är kiva med dom färgerna

en bild på någons outfit, jo den gör [mig glad] för att den är jätte färggran.

ett rum som är mycket färggrant. jo [den gör mig glad], det finns många färger

Bilden gör mig inte så glad pga de är en jätte mörk bild

Oppilaat ilmaisivat selväsanaisesti näkemäänsä sisältöä söpöksi mikäli pitivät sitä sellaisena. Jos oppilaat pitivät kuvaa söpönä se kytkeytyi todella vahvasti oppilaan mielipiteeseen kuvasta. Söpöt kuvat limittyvät vahvasti eläinkuvien kanssa ja kauniiden kuvien lailla ne saivat muut virheensä anteeksi, aiheuttaen pääosin iloa: "Bildens gör mig glad och hunden är väldigt söt."

Joo [bildens gör mig glad], den är jättesöt :)

Videon tekijä haluaa näyttökertoja söpöillä kissoilla.

Den vill att jag ska bli glad för att musen är så söt !!!

Jag vet inte [om jag vill se detta dagligen], den är nu söt.

Kuva 1, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

Sisällöllisesti miellyttävät kuvat

Jotkin kuvat kuvailtiin kertakaikkiaan iloisiksi kuviksi. Osa oppilaista kertoi seuraavansa tiettyä sisältöä juuri positiivisuuden ja iloisten kuvien takia. Iloiset kuvat tekivät katsojan itsekin iloiseksi. Erityisesti eläimet ja itseään vanhemmat ihmiset tuottivat iloa olemalla iloisia kuvissa. Tätä kategoriaa ei pidä sekoittaa hauskoihin kuviin, etenkin ottaen huomioon, että ne koettiin eri tavoin.

Bilden gör mig glad. Den är glad, som deras innehåll för det mesta är. ... Jag kallar innehållet glatt, och jag ser nog glatt innehåll typ dagligen.

Jo bilden gör mig glad för den är på nåt sätt Positiv

Bilden gör mig glad, eftersom hästen verkar vara glad.

Bilden gör mig glad för att gummorna är glada.

Bilden gör mig glad pga damen ler glatt

Jos oppilaiden tarkastelemat kuvat saivat heidät assosioimaan johonkin mukavaan, sai se positiivisen arvion. Suurin osa näistä kuvista olivat iloisia ihmisiä tai kesää ja aurinkoa muistuttavat kuvat. Kuvien hyvä tunnelma sai katsojan hyvälle tuulelle. Jos kuva sisälsi aiheita, jotka aiheuttivat ikäviä ajatuksia, oli arvio päinvastainen.

bilden föreställer en reklam. jo [jag blir glad] den gör mig i en sommar filis. Jag vill inte se [sådant innehåll dagligen]

Nej, den e tråkig och påminner om skolan

Det ser soligt ut som får att tänka på sommaren

Bilden föreställer hästar på en äng. Bilden gör mig glad för det är så grönt och vackert. Bilden vill berätta att de håller på att bli varmt och sommar

Bilden gör mig jätte glad för det är en perfect bild vart man ser mycket av havet, det är fint och han sitter på mitten av bilden med gröna skor. Han vill visa att nu är det ren så varmt att man kan åka bot

Bilden gör mig glad för glass är gått. Att nu är det kesäkausi och man kan äta glass.
De var en mainos. ja jag vill [se sådant dagligen]
Människorna på bilden är glada och att de är ute och seglar visar att det snart är
sommar och det gör mig glad

Eräs, aina hyväksytyt kategoria, joka herätti ylivoimaisesti eniten positiivisia tunteita
katsojassa olivat ehdottomasti eläinkuvat. Eläinten viattomuus ja söpöys aiheuttivat paljon
tunnereaktioita ja olivat hyväksytyjä vaikka oppilas ei muuten ymmärtänyt kuvan ideaa tai
vaikka ne yrittäisivätkin myydä katsojalle tuotetta. Niitä toivottiin näkevän joka päivä
riippumatta siitä oliko kyseessä seuraamansa henkilön julkaisu tai mainos. Eläinkuvat olivat
helppoja lähestyä ja universaalisti rakastettuja, oppilaat jotka raportoivat käyttävänsä
sosiaalista mediaa erityisen vähän pitivät erityisesti eläinkuvia selkeinä ja mukavina.

Hunden är väldigt söt så den gör mig glad men på samma gång gillar jag inte
reklamer.

koira. [tekeekö kuva sinut iloiseksi?] JOO!!!

Ja, jag tycker om djur så det är något jag vill se dagligen.

Jo, jag tycker om att se hästbilder.

Jag ser sådant innehåll ofta för att jag ÄLSKAR djur

Jag kollar inte så mycket på insta men hundar ser jag ofta

jo karkki e gott o Pengaa e mee braa och hund e söt

Nej [jag har inte valt att se bilden], det var ett sponsorerat material av musti och

mirri. Ja, jag vill se hundbilder

Kuva 2, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

Suurin kategoriosta oli ehdottomasti omiin harrastuksiin liittyvät kuvat. Tähän kategoriaan mahtuu paljon alaluokkia ja se liittyy melkein kaikkien muiden kategorioiden kanssa. Harrastuksiin liittyvät aiheet kiinnostivat oppilaita aina ja niiden kuvien kohdalla tiedostettiin, että nämä sisällöt esitetään heille ensisijaisesti sen takia koska he olivat olleet vuorovaikutuksessa sellaisten kuvien kanssa aiemmin. Tämän kategorian kuvat olivat myös sellaisia, jotka joissain tapauksissa valtasivat oppilaan koko syötteen, eli he näkivät pääsääntöisesti vain sellaista sisältöä. Jopa mainokset seurasivat usein teemaa. Alaluokkia olivat esimerkiksi liikuntaan liittyvät, kuten urheilujoukkueet ja -uutiset. Urheilua seuraavat oppilaat näkivät syöttäessään pääosin juuri omaan lajiin liittyviä kuvia. Harrastuksiin liittyvät kuvat eivät tehneet oppilaita välttämättä iloisiksi samalla tavalla kuin esimerkiksi eläinkuvat, mutta olivat toivottuja ja jopa pääasiallinen syy olla kyseisillä sosiaalisen median alustoilla. Harrastuksiin liittyvissä kuvissa ja niiden oheisteksteissä oli usein oppilaalle hyödyllistä ja kiinnostavaa informaatiota, kuten bändien keikat ja uudet albumit, jalkapallojoukkueiden ja tähtien uutisia tai ruokareseptejä. Muita alaluokkia olivat esimerkiksi ratsastus, käsityöt, taiteet, muoti tai autot.

Bilden får mig glad för att jag tycker om bilar

bilden gör mig glad för jag tycker om bilar (eri oppilas)
en traktor, bilden gör mig glad (toistui vastauksissa kolme kertaa)
Bilden föreställer två korgbolls spelare. Ja den gör mig gla
den gör mig känna neutralt, men glad över att denna gren [cheerleading] kommit
såpas långt.
Jag tycker om bilder på grund av att det att häste e från stallet jag rider på.
[jag ser sådant innehåll] ganska ofta för jag gillar denna stylen.
En mustang bil där bakgrunden är fin. Den gör mig glad.

Pääasiassa idoleita seuraavat oppilaat kirjoittivat yksityiskohtaisesti ilmiöistä, joita esiintyi
kuvissa. Idolien ja vaikuttajien seuraaminen oli todella monimuotoista ja omistautunutta.
Idolien ja heidän fanien käyttäytymistä, samoin kuin niiden takana olevia motiiveja,
ymmärrettiin syvällisesti ja oli yleisesti hyväksyttyä. Oppilaat osoittivat halukkuutta olla
yhteydessä, aktiivinen osa ja saada informaatiota ilmiön ympärille muodostuneessa
yhteisössä. Joissain fanikulttuureissa oli havaittavissa uskonnollisia piirteitä etenkin
tavassa, jolla he halusivat tietoisuuden leviävän heidän fanittamastaan sisällöstä.
Fanitettavat, sekä oikeat että fiktiiviset hahmot, herättivät oppilaissa vahvoja tunteita.

Bilden föreställer en korgbolls spelare som spelar korgboll. Ja [jag blir glad], för att
han är min favoritspelare
Absolut, jag vill se när det är en viktig dag för de grupper jag följer med.
Bilden gör mig lite sorglig eftersom jag skulle ha viljat se Shotaro och Sungchan
vara en riktig del av NCT. De främjades (blev promoted) under de 3 senaste åren
bara för att inte sen vara mera med i NCT. Fastän han inte är med mera i NCT
kommer han vara under SM, som då ändå är positivt.
Absolut [vill se detta dagligen], det är kiva att se vad Idols gör och hur deras karriär
går.
[bildens skapare vill] Att man ska bli glad och ett Marvel fan
Nej, jag följer inte skaparen men jag vet vilken kändis som förekom i videon är.
Jag lyssnar på deras musik dagligen så det är inget problem. [att se sådant
dagligen]
Jo, jag följer honom och har till och med satt honom favoriter för att se mera.

Han och publiken ser glada ut och hans gest med händerna visar "makt" och "se hur många fans jag har".

Nä [jag blir inte glad] för att jag tycker om laget men min fav spelare är skadad och att dom e i semi utan honom.

En fotboll bild av Newcastle som celebrerar deras första CL plats sen 2002/2003.

[Bildens föreställer] En människa, filmstjärna, Katie douglas. Jo [bilden gör mig glad], hon är min favorit filmstjärna, och kändis. [Bildens skapare vill] Att jag skall se deras brand och Se hur fin hon är.

Jag blir glad när jag ser Ronaldo. [Bildens skapare vill att jag ska] Köpa Herbalife produkter. Ja [jag vill se sådant dagligen]

Hauskat kuvat, eli meemit, naurattivat mutta aiheuttivat myös jonkin verran välinpitämättömyyttä. Meemejä pääasiassa selaavat oppilaat kuvailivat kuvien sisältöä vähiten, eivätkä yleensä huomauttaneet mitään erityistä kuvista. Sain vaikutelman meemejä selaavien oppilaiden olevan kaikista passiivisimmat, etenkin jos meemit eivät koskeneet heidän harrastuksiaan. Meemejä selattiin näennäisesti vain ajanvietteeksi. Joskus meemeistä löytyi vakavampia teemoja, kuten politiikka, diskriminaatio, seksuaalivähemmistöt, väkivalta yms..

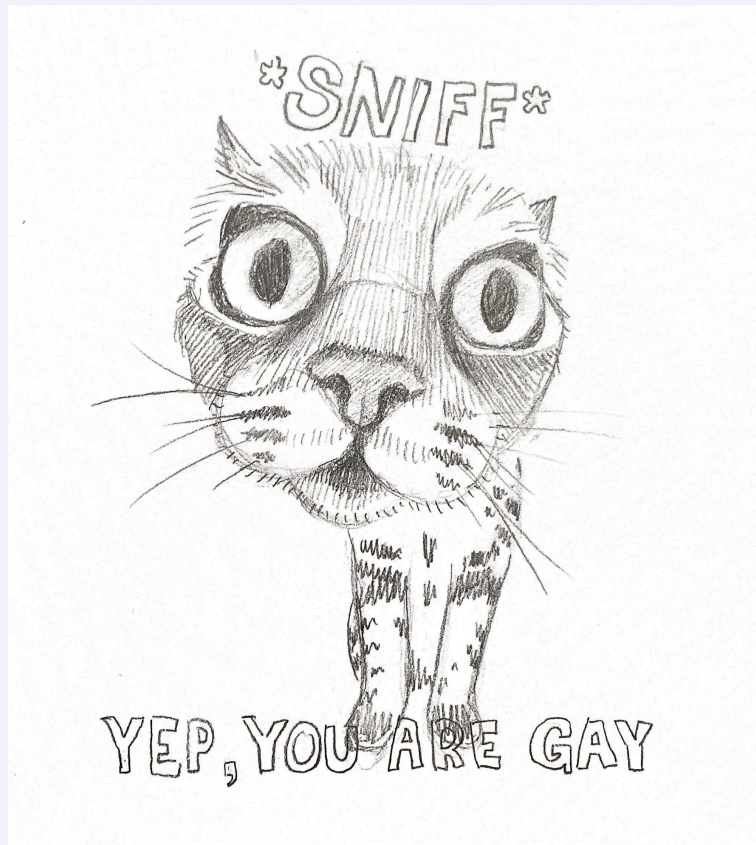
Bilden får mig att skratta, eftersom det är en meme.

Bilden får mig att le, den är rolig.

Bilden är ju en meme, så skarpen ville säkert att bilden skulle få människor att skratta.

Jag ser liknande bilder ofta, memes är jättevanliga (i alla fall på min instagram page). Har inget emot det egentligen. Katter och memes gör dagen bättre.

Bilden gör mig extremt glad, roligt skämt.

Kuva 3, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

Pieni ryhmä oppilaiden sosiaalisen median käyttäjistä oli pelkästään sosiaalisten sisältöjen seuraajat, eli oppilaat seuraavat pääsääntöisesti ystäviä, perhettä ja tuttuja. Iso osa oppilaista näkivät kuitenkin ainakin yhden ystävän kuvan viiden valitsemansa kuvan joukossa. Itselleni yllätyksenä oli, etteivät nämä kuvat herättäneet kovin vahvoja tunteita.

Bilderna föreställer mina vänner med brexit filtter

En jäbä med sin mopo. Nej, jag får inga känslor av den.

Min kaveri som rider. Jo [den gör mig glad]. [Bildens skapare vill] Att jag liker den

En flicka med snygga kläder. [Bildens skapare vill] Att jag ska tycka hon är fin.

Bilden föreställer en pojke framför en mopo. Bilden vet jag inte om får mig att känna så mycket.

Kun oppilaat kuvailivat ystäviensä kuvia he usein tulkitsivat, että he haluavat näyttää katsojalle jotain mitä he omistavat, tekevät tai ovat saavuttaneet. Tätä koettiin myös influenssereiden ja julkisuuden henkilöiden kuvista. Osa vastaajista esittivät korkean ymmärryksen sosiaalisesta statuksesta ja valuutasta.

[Bildens skapare vill att jag ska] Se deras coola outfits
Jag tror själv att han vill visa att han spelar fotboll eller har det roligt med vänner
Jag vet inte vad bilden skapare vill mig pga de är bara en bild på honom i hans rum
män utan skjorta som poserar och visar sina stora muskler. [bildens skapare vill]
Visa deras muskler och visa vad man kan se ut som [om man] går till gym
hän haluaa näyttää hianoja piirustuksiaan/piirrustustaan
Skaparna vill visa att de varit på en fin kväll på Cannes film festival.
[Bildens skapare vill] Att jag ska se att hon rider sin fina häst
Att jag ska se deras framgång
[Bildens skapare vill] visa sina kunskaper och sin vackra häst
Kanske visa hur duktig hon är och få beröm? Och visa att hon rider.

.✿.

Kaupalliset julkaisut

Harva oppilas käytti sosiaalista mediaa varta vasten shoppailua varten. Pieni osa kuitenkin esitti tekevänsä niin. Kategoriaan liittyi esimerkiksi autot, vaatteet, urheiluvälineet tai makeiset. Osa oppilaista käyttivät sosiaalista mediaa nähdäkseen myynti-ilmoituksia tai alennusmyyntejä. Suositut aiheet näissä olivat autojen ja muiden koneiden myynti-ilmoitukset jälleenmyyjiltä.

en trampolin reklam. Den får mig glad för den är billig
joo jag följer Zalando. joo för man ser vad som är i ale
[bildens skapare vill] Visa hurdana bilar de säljer
en Finn amerikask bil Chevrolet Chevelle 454 1970, [bildens skapare vill] att jag
skall köpa bilen och marknadsföring, [jag ser sådant innehåll] varje dag
ja jag följer skaparen för att få reda på när lösgodiset är på rea

Suurimmalle osalla oppilaista ilmestyi ainakin yksi maksettu mainos, eli sosiaalisen median alustan etusivulle laittama mainos julkaisijalta, jota oppilas ei itse seuraa. Oppilaat saivat

myös mainoksia seuraamiltaan sosiaalisen median vaikuttajilta. Oppilaiden vastauksista ei aina käy ilmi kummasta on kyse. Mainokset koettiin asiana joka on hyväksyttävä osana arkea. Yksi oppilas kirjoitti "Nu och då, reklamer är ju nog väldigt vanliga för alla." [Silloin tällöin, ovathan mainokset todella yleisiä kaikille.]. Niitä pyrittiin sivuuttamaan, mutta jos mainos esimerkiksi koettiin kauniiksi tai siinä oli söpö eläin, saattoi se silti herättää positiivisia tunteita. Mainokset koettiin välillä jopa työläinä, kun oppilas joutui selaamaan niiden ohi.

Jag blir mest bara irriterad för jag måste scrolla vidare. Jag får också en liten känsla av att det är en scam.

Nej. Reklamen "trycks ner i halsen på mig"

En reklam om ett bilföretag. Jag blir intresserad. Det e bättre än annan reklam

Joku Mainostaa irttareita. kuva tekee musta iloisen.

De föreställer outfitter och en reklam. Jag vet inte [vad bildens skapare vill]. I den reklamen vill kanske att jag skulle köpa de saker vad finns i bilden.

Det är helt okej att se det, men reklam kan bli tråkigt ifall man ser det dagligen.

Ganska ofta, eftersom det finns reklam på liknande i centrum. Nå det är reklam för Burger king. Nä jag klarar mig bra utan

Nej, jag tittar inte på de flesta reklamer

[Jag ser sådant] Ibland men fäster mig inte vid det.

Nej jag blir arg på reklamer

Kanske inte dagligen, för att då skulle jag vara frestad att spendera pengar.

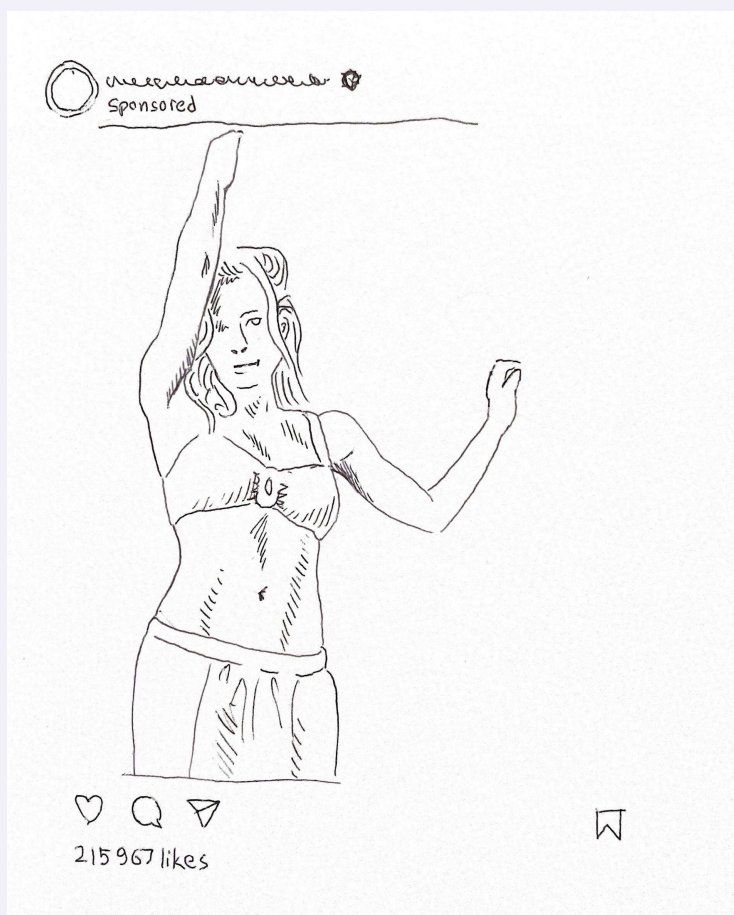
[Hur ofta ser du sådant innehåll?] VARJE DAG!?! Nä vill inte se alls

Oppilaat jotka seurasivat sosiaalisen median vaikuttajia tai idoleja kohtasivat välillä sponsoroitua materiaalia, eli kaupallisia yhteistöitä brändien kanssa. Silloin kuvissa usein esiteltiin jokin tuote tai brändinimi. Välillä oppilaat kutsuivat mainoksia vastauksissa sponsoroiduksi materiaaliksi, sillä maksettujen mainosten alla lukee yleensä sponsori sanaan liittyvä sana, etenkin instagramissa. Välillä oli myös epäselvää myikö joku tuotteita kuvillaan vai ei.

Samarbete mellan @pinkkupinsku & fantasuomi. Bildens skapare vill göra reklam om fanta drickorna från fanta, tror jag.

Jag ser ganska ofta sponsorerat samarbete på mina sociala medier.

en ville visa vad de köpt från H&M och kanske få mig att villa köpa det

Kuva 4, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

.✿.

Hyödylliset julkaisut

Informatiiviksi koetut kuvat olivat yleensä kiinnostavia oppilaiden mielestä, mutta eivät herättäneet merkillisiä tunteita. Ne koettiin kiinnostavina, hyödyllisinä ja jopa omaan käyttöön tarpeellisina. Välillä oppilaille jäi epäselväksi jos informoiviksi koetut sisällöt olivatkin oikeastaan mainoksia tai vähintään näkyvyyttä levittäviä julkaisuja.

Den vill säkert att jag ska äta hälsosamt

Bildens skapare vill att jag ska se vad barnen håller på med i skolan
sitä että voisin [tehdä] / oppia tekemään simpukka korun itse
Ofta för att jag älskar att få veta nya saker
Historia är intressant & jag är för tillfället intresserad av USA:s krig mot terrorn. ...jag
har just jobbat med ett projekt om kriget mot terrorismen så jag blev intresserad av
det.
Jo för att R.Large, S.Pytlich och S. Sagosen har blivit nominerade och jag viste inte
det
Skaparen vill ge information om vad som pågår och upplysa folk om
demonstrationer

Kuten informatiiviset kuvat, myös inspiroivat ja motivoivat kuvat tulkittiin itselle
hyödyllisiksi. Nämä kategoriat yhdistyvät monesti. Inspiroivat kuvat saattoivat joskus
sisältää ideologisia vaikutteita. Inspiroivat julkaisut olivat usein harrastuksiin tai
mieltymyksiin liittyviä, yleisin alakategoria oli saliuurheilu, käsityöt, taide ja ruoanlaitto.
Joissain oppilaissa nämä kuvat aiheuttivat haikailua motivaation sijaan.

Video jakaa ruokareseptin. Video antaa inspiraatiota.

De ger mig insprerad och hitta på nya outfitter och nya dekoration idéer.

veldig oft for jag søker inspiration from pinteres till mina ritningar

Ja [jag vill se detta dagligen], för jag behöver inspiration

En massiv man med stora bröst- muskler. De väcker min glädhet högst

Manic Mike på gymmet. Joo [bilden gör mig glad]. Att jag blir inspirerad.

En snowboardare hoppar ett hopp. Ja [bilden gör mig glad]. [bildens skapare vill]
inspirera.

Jag ser liknande bilder nu och då, smink inspiration ... är också ganska vanligt på min
instagram.

Att man veksär mentalt som en människa. De kan motivera

Informatiiviset, inspiroivat ja sosiaalista tietoa levittävät kuvat ja videot kuvailtiin välillä
termillä "relatable", joka tarkoittaa samaistumista. Näillä sisällöillä tekijän koettiin hakevan
vertaistukea ja ymmärrystä esimerkiksi avautumisella tai meemillä.

[Bildens skapare vill]att [jag ska] se den och relatera till den videon handla om en persons "fear foods" där personen visa bilder på deras "fear foods" och förklara varför de inte gillar/är rädda för maten. Bilderna i videon gjorde mig äcklad, lika som personen tyckte om maten tyckte jag också om maten. (blev alltså äcklad över maten)

Joo, den är jätte relaterbar till mig

Jag ser sådant ganska ofta på skol årets slut då man inte orkar mer med skolan bilden föreställer en flicka som inte vill tävla i gymnastiken så hon hoppar hellre ner från ett berg

Joidenkin kuvien sisältöihin eläydyttiin vahvasti. Aina kuvan ei nähty vain haluavan katsojalta jotain tai antavan itselleen mitään, vaan sitä kohdeltiin jonkun toisenlaisen elämän tarinana. Tällaiset kuvat olivat esimerkiksi ystävien sisällöt, uutiset tai tuntemattomien kertomukset.

Bilden föreställer ett "skolrum" som har förstörts i en brand. Jag tror att det är en kemi-sal eller ett kök. ... Jag blir förstås lite ledsen och känner att det säkert var en traumatisk upplevelse för eleverna.

det gör mig lite ledsen att hundvalpen inte har ett hem. [Bildens skapare vill] sprida namnet på rescuen och spread awareness

Pari oppilasta raportoi seuraavansa sosiaalisessa mediassa uutiskanavia, mutta uutiset eivät näissä tapauksissa herättäneet tunteita. Nämä oppilaat halusivat pysyä ajan tasalla ja saada tietoa maailman tapahtumista. Tämän tehtävän aikana näkyneet uutisjulkaisut eivät tainneet osua kenekään intressien kohdalle.

Ganska ofta eftersom jag följer HBL på Instagram så att jag får notiser och vet om nyheter i världen

nyhet om presidentval i USA. ja jag följer kontot eftersom det är ett lätt sätt för mig att få reda på nyheter

Kuvien arvostelu

Oppilaat tulkitsivat ja arvostelivat kuvia eri ominaisuuksien perusteella. Olen luokitellut niitä teemoittain sen mukaan miten laajasti ilmiötä ilmestyi ja miten relevanttia se on tutkimukselleni.

Oppilaiden tulkinnoissa näkyi selkeitä eroja riippuen siitä kuinka tuttua kuvasto ja sen kulttuuri oli ennestään. Tuttuja sisältöjä ei yleisesti ottaen kyseenalaistettu, ja niistä usein ilahduttiin tai pidettiin kiinnostavina. Tuntemattomiin sisältöihin reagoitiin epäroiden, jopa epäillen ja käsitys siitä mitä kuvan tekijä katsojalta haluaa oli huteraa. Jos kuva silti oli kaunis, se saattoi ilahduttaa vaikka olikin vähemmän tuttua. Mitä tutumpi ilmiö, kuinka paljon kyseistä kuvastoa oppilas raportoi näkevänsä, sen tarkemmin oppilaat osasivat ja halusivat kuvailla, mitä kuvassa esiintyy.

Video on vähän outo

kuva esittää jotain elokuvaa. kuva ei tee must ilosta. En tiää

Bilden är väldigt mörk och jag känner ingen av artisterna så den gör inte mig glad.

Jag följer inte skaparen men tycker om bilderna. Joo för att det gör mig glad.

Att jag ska få veta något nytt (vet inte om bilden är sann)

Nä [bilden gör mig] inte värst [glad] Förstår inte den alls.

Kun kuvaa haluttiin ymmärtää paremmin, oppilaat lukivat kuvia tukevia informaatioita, kuten kuvatekstiä, julkaisupäivämäärää tai lokaatiota. Näitä oheistekstejä käytettiin täydentämään omia käsityksiä kuvista ja tukena niiden sisältämien ilmiöiden selittämisessä. Jotkin asiat avautuivat vasta kuvatekstin luettua.

Först trodde jag det här var en vanlig "shitpost" karta och blev bara lite irriterad, sen började jag läsa och blev glad och skrattade lite.

Jag tror jag blir lite intreserad av bilden men den berättar inte så mycket.

Det står ovanför bilden att han är i Japan så jag tror att den vill visa hur japanska drekter kan se ut.

Oppilaat arvostelivat kuvia välillä niiden laadukkuuden ja luovuuden perusteella, epäluovat vitsit koettiin tylsinä ja laadukkaasti tuotetut kuvat saivat tylsän aiheensa anteeksi.

Bilden ser lite slarvig ut.

Lite icke kreativt [skämt] så nej [jag vill inte se sådant dagligen]

Vet inte [om bilden gör mig glad], helt fin bild och kvalitet

Autenttisuus oli monelle tärkeä ominaisuus. Sisältöjen kopiointi ja muu epä-autenttinen käyttäytyminen oli paheksuttavaa, esimerkiksi jos kuvan tekijä oli oppilaan mielestä hypännyt trendin kyytiin vain saadakseensa näkyvyyttä. Sellainen käyttäytyminen nähtiin jopa rasittavana.

Jag tyckte videon var lite störande för har sett liknande videon. Skaparen har hoppat med på en trend och vill med det få likes

[Haluan nähdä tälläistä sisältöä päivittäin] jos se on hassu mut tää ei kyl ollu nii

Piittaamattomuuden lisäksi joitakin sisällöistä koettiin kerta kaikkiaan epäluotettavina. Mitä paremmin oppilas vaikutti tuntevan sivuston käytänteitä tai algoritmin käyttäytymistä, sen paremmin he pystyivät sivuuttamaan kuvia ja olemaan skeptisiä niiden autenttisuutta kohtaan. Osa oppilaista osasivat antaa tilaa monelle vaihtoehdolle.

jag blir också lite misstänksam för att den är från r/teenagers on därmed vara postad av någon som bara vill ha upvotes.

Bildens skapare vill att jag skall gå med i tävlingen. Nere på bilden står "payments accepted" Så på nåt sätt vill skaparen att jag skall betala något.

Mainos on tylsä ja epäuskottava

Joo, kun tykkään videoista saan useammin samaa sisältöä.

Nej Jag har inte "valt" att se bilden men eftersom att jag ofta ser sådant innehåll så kan pinterest "gissa" vad jag vill se så jag "väljer" lite att se den när jag ser på liknande innehåll

Pienessä osassa oppilaiden vastauksista näkyi ideologisia vivahteita joko oppilaan omassa mielipiteessä tai kuvan sisällössä.

Bilden skulle få mig glad om det skulle funka med bensin men det fungerar med el
Den får mig glad för att Man utd spelar Champions league nästa säsong och inte liverpool.

att ja köper deras karkki, att jaska bli rik, den säger att jaska skaffa flickor ti mig
En svart man som känner rasism. Inte tolerera rasism.

...en komisk bild, men jag tror att skaparen också har lite en politisk agenda mot regeringen av Amerika

Hur människor tala skit om andra. Nä [jag blir inte glad]. För jag tycker int om att gö sånt.

Kuva 5, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

Kuvien herättämät tunteet

Erialaisten tunteiden kokeminen ympäröi kaikkea mediakuvien katsomista. Positiiviset tunteet olivat ylivoimaisesti yleisin kokemus, ja sitä yleensä haettiin kuvia katsomalla. Oppilaat kirjoittivat haluavansa nauraa ja tulla hyvälle mielelle katsoessaan mediakuvia valitsemillaan sosiaalisen median alustoilla. Positiiviset tunteet olivat monelle lopullinen tavoite.

Den gör mig glad, då jag gillar att se på denna slags inlägg.

Jag vill gärna se sådant, det får mig att skratta.

Absolut [vill se sådant dagligen]!!! så länge det gör mig glad

Ja [jag vill se detta dagligen], det gör mig glad

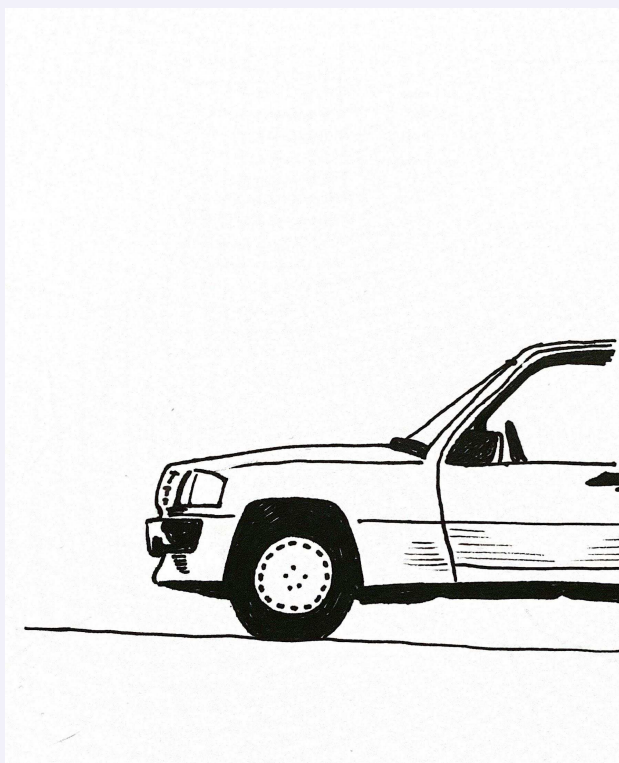
Ja feela bra av alla

ja [jag vill se sådant] för jag tycker om när lösgodiset är på rea

Kaikki tunteet eivät olleet niin ääripäistä, jotkut kuvat tekivät katsojan rauhalliseksi. Näin raportoitiin yleensä kuvista jotka liittyivät omiin mielenkiinnon kohteisiin tai olivat esteettisesti miellyttäviä. Rauhoittuminen oli myös positiivinen ja toivottu efekti mediakuvien katsomisesta.

En till photoshoot av en bil. Jag blir lugn

Bilden får mig att känna lugnhet och det ser aesthetic ut.

Kuva 6, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

Osa kuvista eivät herättäneet tunteita merkittävästi, vaan pikemmin olivat oppilaille kiinnostavia. Näitä olivat yleensä informatiiviset kuvat. Oppilaat halusivat usein tehdä selväksi vastauksissaan ettei kuva tehnyt heitä iloiseksi tai herättänyt sen kummempia tunteita, se oli vain heidän mielestään kiinnostava.

En photoshoot av en gammal bil. Den är intressant

Inte skulle jag säga [att bilden gör mig] glad, men intresserad då jag tycker att bandet är jävligt bra.

Aika iso osa kuvista olivat oppilaille samantekeviä, ne eivät herättäneet kiinnostusta eikä tunteita: "int bryr jag" [en mä välitä]. Joskus sellaiset kuvat kuitenkin lopulta raportoitiin olevan turhauttavia. Erittäin selvästi ilmaistu välinpitämättömyys ei esiintynyt pelkästään mainosten kohdalla, vaan myös luokkatovereiden tai uutisten julkaisemien kuvien kohdalla. Ikävystymistä oppilaat raportoivat kuvia kohtaan, joiden ei heidän mielestään "pitäisi" herättää vahvempia tunteita. Huolettomuuden fasaadin alta pilkahteli välillä vähätteleviäkin asenteita kuvia kohtaan.

Int någo, kiva för dom att de ha kaverin.
Ja vill se tiktoks men den där va tråkig
Int feela de någo ba typ eww gilla int deras stil
Video on lapsellinen.
Nä, det var en onödig juttu.
Jag vät inte det är lite dumt
inte speciellt bilden har inte mycket på gång
nå det är bara en reklam

Suurimmat negatiiviset tuntemukset oppilaissa syntyivät siitä jos kuvissa esiintyi jotain jonka oppilas koki olevan poissa hänen ulottuviltaan. Esimerkkejä näistä asioista ovat toisen henkilön ulkonäkö, tuote joka on liian kallis, tapahtuma joka on jo ohi tai kaipuu ystävien kanssa hauskanpitoon.

Två snygga flickor. [Bilden gör mig] Lite osjälvsäker
En fin solnedgång vid vattnet. Den få mej känna att ja vill se en likadan.
Fin bild, sån skulle ja villa ta me kaverin
Super söta hundar, vill ha såna o.
Foto av den nya turne. nja lässen att jag missa den
Inte riktigt [roligt att se] för att jag inte har råd.
jag skulle själv vilja kunna göra en piruett i galopp

Motiivit kuvien takana

Tässä osuudessa tarkastelen tutkimuskysymystäni siitä millaisia tulkintoja oppilailla on mediakuvien julkaisijoiden motiivieista. Tämä kysymys ei alunperin ollut osa tutkimustavoitteitani, mutta aineistoa käsitellessäni huomasin suuria eroavaisuuksia siinä mitä oppilaat kokivat kuvan tekijän heiltä haluavan. Tämä koskee siis tehtävän kolmatta kysymystä ja siitä poikineita vastauksia. Toisinaan koettiin että katsojan halutaan kokevan iloa ja naurua, muulloin oppilas saattoi olla tietoinen siitä että mainos haluaa että

käytämme heidän tuotteisiinsa rahaa. Osa oppilaista ymmärsi, että joku joka julkaisee jotain näennäisesti viatonta ja jopa söpöä, haluaakin vain lisää katseluita, tykkäyksiä, seuraajia ja huomiota. Mielestäni nämä havainnot olivat merkittäviä, sillä se kertoo meille kuinka isoja eroja oppilaiden monilukutaidoissa on ja korostaa medialukutaidon opettamisen tärkeyttä. Käyn seuraavaksi läpi toisistaan eniten eroavia vastauksia tehtävän kolmanteen kysymykseen “Mitä kuvan tekijä haluaa minulta?”, jotta lukija saa kuvan oppilaiden käsitysten vaihtelevuudesta.

Aiemman analyysin kanssa samaa linjaa olevat vastaukset olivat tyyliltään esimerkiksi tällaiset: “[Bildens skapare vill] Få mig att bli glad??”, “Att man ska bli glad/skratta och tänker sig hur det skulle bli om det på bilden sku hända”. Oppilaat kokivat siis usein kuvan tekijän haluavan heidät hyvälle tuulelle. Tällaisen motiivin ymmärrettiin kuitenkin myös joissain tapauksissa olevan keino määränpäähän “Bildens skapare vill få likes genom att producera roligt innehåll.”. Toiset olivat siis enemmän tietoisia sosiaalisen median käytänteistä, tämä näkyi esimerkiksi vastauksissa kuten: “Den vill ha likes, follows, comments och shares.”, “Bildens skapare vill att hon ska få likes och att man ska veta att hästen hade födelsedag.”. Sosiaalisen median algoritmit toimivat moneen eri tapaan, sisällöntuottajat käyttävät niitä hyväkseen levittääkseen näkyvyyttään. Oppilaiden vastauksista löytyi esimerkkejä näistä: “[Bildens skapare vill] Att jag ska skicka den till min kompis.”, “Eftersom det är en "thumbnail" till en video vill skaparen att en knivintresserad ska öppna videon så att den får visningar, vilket ger skaparen pengar.” ja “[Bildens skapare vill] Att jag går och Röstar”.

Mainosten kohdalla oppilaat olivat melko samalla linjalla, käsityksiä oli esimerkiksi tällaiset: “[Bildens skapare vill...] att jag ska lesa reklamen”, jossa aika pintapuoleisesti ymmärrettiin mainoksen motiiveja. Toiset ymmärsivät paremmin mainosten tarkoitusperiä: “Bildens skapare vill att jag köper produkten”, “[Bildens skapare vill] att jag är med i en arvonta för att vinna biljetter” ja myös todella suoraan asiaan; “pengar” [rahaa]. Ymmärryksen syvyyden eri tasoja löytyi monia, pieni osa oppilaista ymmärsi näkyvyyden arvon: “[Bildens skapare vill] Att jag ska delta i lotteriet eller föra fram ett märke” ja “Det är på ett sett en reklam, de försöker sälja/popularisera produkten.”.

Harrastuksiin liittyvien kuvien kohdalla oppilaiden vastaukset olivat todella monipuoliset, sillä ne liittyivät melko tarkasti kuvan sisältöön: “[Bildens skapare vill] att jag skall lyssna på musiken”, “[Kuvan tekijä haluaa] Antaa ideoita”. Jälleen kerran idoleja seuraavat oppilaat osasivat kuvailla julkaisijoiden motiiveja todella syvällisesti: “Skaparen vill ge en bättre bild av situationen och hindra att följarna inte ska oro sig.” Mutta päällimmäisenä tämän kyvymyksen vastauksista löytyi eniten melko pinnallisia käsityksiä, esimerkiksi tällaisia: “[Bildens skapare vill] Att jag ska fortsätta kolla på hennes hund.”, “[Bildens skapare vill] Att jag blir fascinerad.” ja “Jag vet int” [Minä en tiedä.]

Kuva 7, piirros oppilaan tehtävässä käyttämästä kuvasta, Aino Lius

Tehtävävastauksien analyysia

Vastauksista sai yleiskuvan että oppilaat käyttävät sosiaalista mediaa ja katselevat siellä kuvia, jotta he tulisivat hyvälle mielelle. Oppilaat halusivat myös saada informaatiota asioista jotka heitä kiinnostivat, inspiraatiota ja ohjeita harrastuksiinsa liittyviin teknisiin asioihin. Sosiaalinen käyttötarkoitus oli huomattavasti pienemmässä roolissa, etenkin jos vertaa itse kuulumaani sukupolveen.

Kaikkien vastaajien kesken tuli vahvasti esille että, mitä iloisemmaksi kuva tekee, sen enemmän sellaista sisältöä haluaa sosiaalisessa mediassa nähdä jatkossakin. Positiivisten tunteiden herättämät kuvat olivat aina tervetulleita, tässä eläinkuvat olivat suurimmassa roolissa.

...☺...

7.3 Kysymyslomakkeen vastauksia

Suuri osa oppilaista kokivat että kuvataide oppiaineena on tärkeää vain niille jotka aikovat tehdä taiteeseen liittyvää työtä tulevaisuudessa. Iso osa oli sitä mieltä että kuvataide ei ole heille yleishyödyllistä, mutta he saattoivat silti pitää sitä kiinnostavana ja antoisana. Ne oppilaat jotka kokivat kuvataiteen olevan hyödyllistä heille itselleen tai jopa kaikille, olivat sellaisia, jotka ymmärsivät kuvataidetta syvemmin tai harrastivat sitä mielellään.

Bildkonst är viktigt ifall man vill bli en artist eller arkitekt. För mig inte för att jag vill int bli de.

Jag har nytta av bildkonst senare i livet om jag blir en bildkonstlärare eller graffiti målare.

Dels, jag tycker själv om att rita men kanske ändå inte så viktigt.

Jag tycker inte att det är viktigt men det är ändå roligt och jag tycker nog om bildkonst men inte så viktigt

Svårt att säga. Själv tycker jag att jag hellre skulle vara ledig då, men det är ett skönt avbrott från läsandet i läsamnena.

Jag tycker inte att den är så viktig, jag gör det mera som en hobby.

Oppilaat jotka kokivat että kuvataide on yleishöydyllistä antoivat todella monenlaisia vastauksia ja tulkintoja miksi he olivat sitä mieltä. Vastauksissa mainittiin luovuuden ja ilmaisutaitojen tärkeyden. Eräs oppilas listasi omien ajatusten ja ideoiden jakamisen muiden kanssa. Sama oppilas mainitsi myös oman identiteetin olevan jotain, jolla on hyötyä kuvataiteesta oppiaineena.

Jo, det kan vara viktigare för vissa personer än för andra. Kreativitet är oxå ett viktig kunskap

Ja, jag tycker att bildkonst är ett viktigt ämne eftersom det är en metod att utrycka dig själv, vilket jag tycker att är väldigt viktigt

Jo, det är ett ämne där man kan vara kreativ och dela sina egna tankar, idéer och identitet.

Todella suuri osa oppilaista olivat vastanneet kuvataiteen olevan heille epäolennaista mutta myöhemmin vastanneet että medialukutaito on heidän mielestään yleishöydyllistä. Medialukutaidon tunnistettiin auttavan suojautumaan valheellisilta ja harhaanjohtavilta viesteiltä. Muita huolenaiheita olivat AI ja deepfake sisällöt, niiden huijauksen kohteeksi joutumiselta haluttiin välttyä. Oppilaat mainitsivat myös luotettavien lähteiden löytämistä, tätä aihetta ei käsitelty luennossani. Ylipäättään oppilaat ilmaisivat halua oppia medialukutaitoa ja toivoivat sen esiintyvän koulussa enemmän kuin vain äidinkielen tunneilla.

Man skulle ännu bättre kunna skilja ut scams och annat lurendrejeri på nätet. Man skulle också vara bättre på att hitta bra källor.

Jag skulle inte tro på fake saker och kunna se ifall något är deepfaked/AI

Jag skulle kunna veta vad jag ser på nätet som är sant eller falskt.

Så jag skulle förstå bildernas och videornas meningar

Jag skulle kunna känna igen bättre editerade bilder och tolka olika typer av bilder

Personligen nej, jag läser mycket nyheter & vet vilka källor jag kan lita på, men det finns många i min klass som går på vad som helst

Man kan använda konst som politisk verktyg. Jo, det finns massor med lögn på internet och det skulle vara bra att veta vad är sant

Kanske men jag tycker att jag är ganska bra på det

Kyselylomakevastauksien analyysia

Kyselylomakkeen vastauksista käy ilmi, että monet oppilaat olivat epävarmoja omista näkemyksistään, mikä viittaa siihen, että he eivät ole tottuneet pohtimaan opetettavia sisältöjä kriittisesti tai omista lähtökohdistaan. Koin myös aineistonkeruutilanteessa vaikeaksi saada oppilaat sanomaan mielipiteensä, koska he eivät tieneet mitä vaihtoehtoja olisi. He näkivät kouluaineet sellaisinaan, eivätkä mahdollisuuksina, joina minä, juuri valmistunut kuvataidekasvatuksen opiskelija, näkee. He kirjoittivat varovasti omia näkemyksiään ja paljon lainauksia minun luennostani aiheesta. Opettajan sana painaa: jos kuvataideopettaja sanoo jonkin asian olevan tärkeä, siitä tulee tärkeää. Vaikka opetussuunnitelman tavoitteena on kasvattaa aktiivisia ja osallistuvia kansalaisia, kouluympäristö voi joskus kääntyä passivoivaksi. Tämä havainto resonoi vahvasti oman opettajakokemukseni kanssa: työssäni olen huomannut, että moni nuori osallistuu keskusteluun vain, jos kokee osaavansa “oikean” vastauksen. Kuvataiteessa ei kuitenkaan yleensä käsitellä aiheita, joissa olisi yhtä oikeaa vastausta, vaan tarkoituksena on keskustella, pohtia ja jakaa erilaisia kokemuksia samoista ilmiöistä. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että oppilaat vetäytyvät. Oman kokemukseni mukaan oppilaiden aktivoiminen itseilmaisuuksiin on haastavaa, vaikka opettajana tarjoan tilaa monimerkityksellisyydelle ja epävarmuudelle. Siksi näen kuvataiteen erityisen tärkeänä oppiaineena itseilmaisun ja ajattelun artikuloinnin kehittämisen kannalta.

Oppilaiden vastauksista huomaa, etteivät he ole juurikaan pohtineet kuvataiteen roolia omassa oppimisessaan. Vastaukset jakautuivat selkeästi kolmeen ryhmään: toiset pitivät kuvataiteesta ja kokivat sen myös hyödylliseksi, tai sitten he pitivät kuvataiteesta mutta näkivät kuvataiteen ei niin tärkeänä oppiaineena, kun taas toiset eivät pitäneet siitä ja kokivat sen silloin usein turhaksi oppiaineeksi. Näkemykset korreloivat osittain sen kanssa, kokivatko oppilaat olevansa “hyviä” kuvataiteessa vai eivät. Yleisesti oppilaiden mielestä kuvataide olisi hyödyllinen niille, jotka tähtäävät taiteellisille aloille.

Kuvataiteen tärkeyden kokeminen ei näyttänyt olevan yhteydessä siihen, tunnistivatko oppilaat medialukutaidon hyödylliseksi omassa elämässään. Oppilaat jotka vastasivat että mediakasvatus olisi hyödyllistä omassa elämässä eivät välttämättä pitäneet kuvataidetta itselleen merkityksellisenä oppiaineena.

Osa oppilaista tarttuivat minun suullisesti osoittamaani haluani tehdä kuvataiteen oppiaineesta mediakasvatukseen keskittyvä kouluaine. Näiden oppilaiden vastauksissa näkyi omia versioita minun käyttämistäni ilmaisuista. He toivat esiin näkemyksen, että kuvataide voisi olla hyödyllisempi oppiaine, jos siinä käsiteltäisiin ajankohtaisia ja nuoria koskettavia ilmiöitä kädentaidon harjoittamisen sijaan. Kuvataide koettiin hyödylliseksi niille joista tulee jonkinlaisia taiteilijoita, mutta sen nähtiin voivan palvella kaikkia oppilaita paremmin, jos opetussisällöt liittyisivät laajemmin arkielämälle relevantteihin teemoihin.

Oppilaiden suullisesti annetut palautteet olivat sävyltään voimakkaampia kuin heidän kirjalliset vastauksensa. Keskusteluissa he ilmaisivat sekä kriittisiä että myönteisiä tuntemuksiaan kuvataiteesta avoimesti ja värikkäästi, kun taas paperille kirjoitetut vastaukset olivat usein hillitympiä ja muodollisempia, vaikka rohkaisin heitä kirjoittamaan vapaasti ja tunteella. Monet oppilaat sanoivat mielipiteitään enemmän ääneen, kuin mitä he lopulta kirjoittivat, ja jotkut kertoivat käsikirjoittamisen olevan itselleen vaikeaa. Suullisessa viestinnässä myös kehonkieli tuki ilmaisuja, esimerkiksi mieltymyksen tai vastenmielisyyden osoittaminen kuvia kohtaan oli luontevampaa kasvokkain. Arvelen myös, että kielteisten tunteiden kirjoittaminen saattoi tuntua monista oppilaista hankalalta, koska sanat paperilla näyttivät liian jyrkiltä. Kannustin parhaani mukaan oppilaita ilmaisemaan itseään rehellisesti ja tunteella myös kirjallisessa muodossa. Jälkikäteen toivoin kuitenkin, että olisin tallentanut osan keskusteluista, sillä moni tärkeä havainto ja vivahde jäi pelkästään suulliseen muotoon eivätkä päätyneet analysoitavaksi. Vaikka kirjallinen aineisto muodosti tutkimuksen rungon, keskustelujen aikana esiin tulleet näkökulmat täydensivät ymmärrystä oppilaiden kokemuksista ja olisivat ansainneet tulla dokumentoiduiksi.

8. Tutkimustulokset ja johtopäätökset

Tutkimuksessa selvisi, että oppilaiden merkityksenanto mediakuville jakautuivat useisiin erilaisiin ryhmittymiin. Oppilaiden vastauksissa nousivat esiin esimerkiksi kuviin liitetyt pinnalliset ja tunnepitoiset merkitykset, mutta myös käytännönläheiset ja itsensä ilmaisemiseen tai reflektointiin liittyvät näkökulmat. Miltei kaikki oppilaat halusivat nähdä omia mielenkiintojaan edustavia kuvia. Benjamin vahvistaa että mediakuvista löydetään ja omaksutaan kulttuureja, jotka heijastavat omia arvoja (Benjamin, 2014, s.102). Osa oppilaista käytti sosiaalisen median kuvia tiedonlähteinä, osa taas puhtaasti viihteenä. Esimerkiksi, uutisia lukevat oppilaat olivat selvässä vähemmistössä, mutta heidän kuvallisten sosiaalisen median sovelluksien käyttö vaikutti vastausten perusteella olevan muutakin kuin viihdettä. He esittivät halua pysyä ajan tasalla. Samoin osa oppilaista halusivat olla yhteydessä verkkoyhteisöihin ja siten olla ajan tasalla ja ottaa vastuuta näiden yhteisöjen tavoitteista. Toinen ääripää olivat oppilaat jotka vain halusivat käyttää sosiaalista mediaa hauskojen kuvien selaamiseen, tullakseen hyvälle tuulelle. Sosiaalista mediaa ei käytetty vain puhtaasti viihteen tai hyödyn takia, näiden välille mahtui paljon muutakin. Esimerkiksi monet oppilaat käyttivät mediakuvia tiedonlähteinä omille harrastuksilleen ja muille kiinnostusten kohteilleen. Pieni osa oppilaista myönsivät vertailevansa itseään muihin tai peilaavansa sisältöjä omiin tavoitteisiinsa. Sen seurauksena jotkut heistä kokivat negatiivisia tunteita. Loppujen lopuksi, melkein kaikille mediakuvien selaaminen oli tapa hakea positiivisia tunteita, joko tietoisesti tai tiedostamatta. Oppilaiden tulkinnat kuvista riippuivat paljon siitä olivatko kuvan sisältämät aiheet ennaltaan tuttuja. Tätä tukee Henriksson & Pentikäinen (2006, s.26) ajatukset siitä, että ennalta omaksuttu tieto vaikuttaa siihen, miten koee median kuvat ja miten ne ymmärtää. (Henriksson & Pentikäinen, 2006, s.26). Heillä olikin yleensä omissa sosiaalisen median syötteissään pääasiassa erittäin yksipuolista sisältöä. Näiden tuttujen kuvien sisältämiä viestejä ja ilmiöitä oppilaat ymmärsivät hyvin. Tämä havainto tukee Laineen huomiota siihen kuinka helpon saatavuuden takia kulttuurista on tullut hajanaisempaa ja identiteetin haku on yksilöllisempää kuin koskaan ennen (Laine, 2000, s.17). Lisäksi tärkeänä havaintona pidän oppilaiden paljonkin toisistaan poikkeavat sosiaalisen median syötteet, jota Laineen huomio myös tukee.

Käsitykset kuvataideopetuksesta vaihtelivat oppilaiden omien kokemusten mukaan. Melkein kaikilla vastanneilla oli toisaalta ollut sama kuvataideopettaja yläkoulun aikana, joka luultavasti vaikutti heidän samankaltaisiin näkemyksiinsä. Useat vastaukset viittasivat siihen, että kuvataide oppiaineena nähtiin ensisijaisesti taiteellisesti lahjakkaille suunnattuna aineena, jossa menestyy vain jos on hyvä piirtämään ja maalaamaan. Tämä luultavasti johtui siitä että oppilaat eivät nähneet yleishyödyllisten taitojen, kuten medialukutaidon oppimisen yhteyden kuvataiteeseen. Kuvatieteen oppiaine kasvattaa tietoisuutta siitä mitä kuvat meiltä haluavat, ja on tällä tavalla kaikille hyödyllinen oppiaine (Herkman, 2007, 47). He eivät osanneet yhdistää että kun he tekevät kuvia, kuvien takana olevat prosessit tulevat esille ja lisäksi heidän oma luontainen tapansa uteliaasti kokeilla, tutkia ja olla luova samalla kehittävät heidän monilukutaitoansa (Henriksson & Pentikäinen, 2006, 9). Toisaalta, moni oppilas kuvasi kuvataidetunteja rauhallisina ja luovina hetkinä, jolloin sai keskittyä omassa tahdissa selkeään tekemiseen ja itsensä ilmaisemiseen, mikä on myös tärkeää kehittymisen ja identiteetin kannalta. Monen muun hyödyn lisäksi esimerkiksi Mannisen huomio siitä että taidetta tarkastellessaan oppilaat näkevät teoksien takana olevia ihmisiä ja tulevat kosketuksiin kulttuurien välisiin eroihin (Manninen, 2021, s.65). Osa oppilaista tunnisti kuvataiteen potentiaalin kehittyä kouluaineena mediakasvatuksellisempaan suuntaan, mutta tämä ajatus ei useinkaan noussut esiin ilman alustusta tai johdattelua.

9. Pohdinta

Tärkeitä havaintoja

Lopuksi nostan tässä kappaleessa tutkielman aikana heränneitä ajatuksia, jotka eivät välttämättä vastaa tutkimuskysymyksiini. Tein todella kiinnostavia havaintoja käydessäni läpi laatimaani aineistoa, ja esitän tärkeimmät niistä seuraavaksi.

Oppilaat kokivat että jotkin heidän itse suosimansa sisällöt piti karsia pois opettajan, eli minun, takia, koska ne eivät sovellu koulumaailmaan. Jotkut taas olivat tietoisia siitä, että sisältö olisi sellaista mitä en hyväksyisi ja ehkä jopa siitä, etteivät itsekään ole siitä ylpeitä. Kaikista rajuimmat sisällöt aiheuttivat hihitystä ja noloutta. Eräs oppilas halusi näyttää minulle mitä oli poistanut, kyse oli meemistä jossa käsiteltiin fiktiivisten hahmojen seksuaalisia suuntauksia. Oppilas koki että se ei ollut hänen ikäiselleen sopivaa sisältöä ja sen takia ei halunnut sisältää sitä tehtävään. Hän kuitenkin koki että ymmärsi mistä meemissä oli kyse ja kuva ei ollut haitallinen tai hänelle itselleen sopimaton.

Tuntemattomiin sisältöihin reagoitiin epäröiden, jopa epäillen ja käsitys siitä mitä kuvan tekijä katsojalta haluaa oli huteraa. Kun kuvaa haluttiin ymmärtää paremmin, oppilaat lukivat kuvia tukevia informaatioita, kuten kuvatekstiä, julkaisupäivämäärää tai lokaatiota. Näitä oheistekstejä käytettiin täydentämään omia käsityksiä kuvista ja tukena niiden sisältämien ilmiöiden selittämisessä. Jotkin asiat avautuivat vasta kuvatekstin luettua. Mitä paremmin oppilas vaikutti tuntevan sivuston käytänteitä tai algoritmin käyttäytymistä, sen paremmin he pystyivät sivuuttamaan kuvia ja olemaan skeptisiä niiden autenttisuutta kohtaan. Osa oppilaista osasivat antaa tilaa monelle vaihtoehdolle.

Oppilaiden vastauksista huomaa suuria eroavaisuuksia siinä, miten tarkoituksenomaisesti oppilaat käyttävät sosiaalista mediaa. Osa oppilaista selasi varsin passiivisesti kun taas osa käytti sosiaalista mediaa johonkin todella tiettyyn tarkoitukseen, kuten shoppailuun, uutisten lukuun tai inspiraation ja tiedonlähteenä omia harrastuksia varten. Tämä eroavaisuus vaikutti paljon oppilaiden vastauksiin ja analyysihin näkemistään kuvista. Esimerkiksi harrastuksia seuraavat oppilaat saattoivat olla todella tarkkoja kuvauksissaan: "Det föreställer Manchester Uniteds 4-1 vinst mot London Cowboys (Chelsea)." kun taas

passiivisemmat asenteet tuottivat vastauksia kuten “Nej, den dök bara upp.” (Ei, se vain ilmestyi.). Oppilaat jotka käyttivät sosiaalista mediaa vain yhteen käyttötarkoitukseen, osoittivat välinpitämättömyyttä jos kuvat ja niiden sisältämä informaatio poikkesivat niistä edes vähän: “[Bilderna föreställer ett] Quote av ett band, ja jag följer dem. [Vill jag se sådant dagligen?] nja mera om nya album har kommit ut”. Passiivinen asenne näkyi oppilaiden kaikissa vastauksissa ja oli helppo tunnistaa heidän kirjoitustyylistään ja lyhyistä vastauksistaan: “Bilderna föreställer allt vad du kan tänka dig”.

Monella oppilaalla vaikutti olevan todella räätälöidyt sosiaalisen median syötteet, eli heidän syötteessään esiintyi miltei pelkästään yhteen alakategoriaan sopivia kuvia: “varannan video för att min for you page är fullt av fotboll.”. Osa oli räätälöinyt syötteensä sellaisiksi tietoisesti, kun taas osa selkeästi ei ymmärtänyt miksi heille näkyi tiettyä sisältöä niin paljon: “Typ varje dag p.g.a att jag är ett Marvel fan”. Yleensä erikoistuneet syötteet liittyivät harrastuksiin, kuten urheiluun, taiteeseen tai eläimiin: “Ishockey. Varannan bild” ja “Jag ser denna slags innehåll ganska så ofta då jag följer en hel del lag.”. Näillä oppilailla jopa mainokset koskivat heidän kiinnostuksen kohteitaan: “också en trampolin reklam” (toistui kolme kertaa). Osa oppilaista osoitti hyvää tietoisuutta siitä, miten sovelluksien algoritmit toimivat: “Jag har inte själv valt att se bilden, men den kommer troligen från då jag följer flera lag. Ja, detta vill jag se dagligen.”. He tiedostivat saavansa tietynlaista sisältöä etusivulleen koska he ovat olleet samankaltaisten kuvien kanssa vuorovaikutuksessa ennenkin. Tämä ei kuitenkaan näkynyt kaikkien oppilaiden kohdalla, heidän keskuudessaan esiintyi myös tietämättömyyttä tai hämmennystä: “Jag ser ofta bilder som vill sälja något för hundar.”, “Ofta, fanmeeting är det mesta jag ser.”.

Enemmän tarkoituksenomaista käyttöä harrastavat ja erikoistuneita syötteitä selaavat oppilaat olivat usein parempia kuvaamaan konkreettisesti mitä kuvassa esiintyi: “En feminin man i japansk direkt (röd). Han har en vit solfjäder och ett tjockt grön-rött belte över hela midjan. I bakgrunden finns gula lådor med saker. Det finns många andra stora lådor. Man ser svagt metallrör på väggen bakom. Han har gröna sandaler på.”. Tässä poikkeuksena meemit – meemejä pääosin selaavat oppilaat eivät useinkaan kuvanneet kuvia kuin vähin sanoin, jos ollenkaan. Huomasin myös oppilaiden iän vaikuttavan, esimerkiksi vanhemmat oppilaat kuvailivat tarkemmin kuvissa esiintyviä aiheita. Arvelen iän vaikutuksen korreloivan

siihen, että he olivat jo käyneet kaikki yläkoulun kuvataidetunnit. Esimerkkinä tässä vastaus, jossa oppilas kuvaa tarkasti kuvassa olevia elementtejä. Tässä oppilas on nähnyt vaivaa kuvaillessaan kuvaa: "Bildens föreställer 4 hund/kattmat skålar som har namn på sig. färgerna i bilden passar med varandra och i bakgrunden finns två pumpor och någon växt."

Tutkimukseni mukaan nuorten mediankäyttö on pääosin yksisuuntaista, he vastaanottavat viestejä joita kuvissa esiintyy ja tulkitsevat niitä nopeasti ja pinnallisesti ennen kuin siirtyvät seuraavaan. Passiivinen käyttö voisi muuttua aktiivisemmaksi ja tiedostavammaksi, jopa kriittiseksi, koulun opastuksella. Herkman toteaa passiivisen mediankäytön vähentävän omaa ajattelua ja päädyimme seuraamaan kapitalistisen kulttuurin meille syöttämiä ideoita. (Herkman, 2007, s.46).

Lopuksi

Laatimallani tehtävällä ja kysymyksillä, tutkimus- ja analyysimenetelmäni avulla sain oppilaiden vastauksista aineiston, jonka avulla onnistuin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Aineiston analysointi oli oivaltavaa ja antoisaa, ja koen saaneeni siitä omaan opetukseeni paljon pohjaa jonka päältä rakentaa haluamaani opetusta. Aineistoa kerääntyi paljon, enkä lopulta käsitellyt kaikkea mitä oppilailta kysyin, mutta ne olivat aineistonlaatimis tilaisuuden kannalta oleellisia kysymyksiä. Tulokset olisivat heijastaneet paremmin koko maan oppilaiden mielikuvia jos olisin laatinut aineistoa myös muiden koulujen oppilaiden kanssa. Nyt tulokset peilaavat vain yhden yläkoulun ja kaupungin oppilaiden merkityksenantoja.

Kokemukseni ja tutkimukseni perusteella olen vahvasti sillä kannalla että peruskoulun, etenkin yläkoulun kuvataiteen opetukseen tarvitaan käytäntöjä, jotka antavat tilaa oppilaiden kokemuksille ja ilmaisuille, keskustelulle ja vuorovaikutukselle, sen lisäksi mitä kuvataide nykyisessä muodossaan jo tarjoaa. Opettajien oma asenne vaikuttaa paljon kuvataide-oppiaineen sisältöön, eli olisikohan tällaisen toimeenpanon tultava opettajankoulutuksesta. OPSissa kuvailaan suurin piirtein näitä tavoitteita, mutta ne jäävät epämääräisiksi utopistisiksi haaveiksi jos opettajat eivät ole varustettuja toteuttamaan

sellaista opetusta. On hienoa että päättävällä tasolla osataan reagoida muuttuvan maailman tarpeisiin, mutta sen on tultava näkyviin myös käytännössä. OPSissa myös käsitellään medialukutaitoa monessa eri kohdassa sellaisin sanavalinnoin, jotka ovat todella tulkinnanavaraisia. Minun näkökulmastani tietysti vaikuttaa siltä että monilukutaitoja ja kriittistä kasvatusta painotetaan läpi koko opetussuunitelman, mutta jollekin toiselle voisi esimerkiksi vaikuttaa siltä että OPSissa puhutaan vain eri taiteenmuodoista ja kulttuureista sanoilla "kulttuureisesti moninaista todellisuutta".

Idea tähän työhön pohjautuu omaan käsitykseeni siitä, että OPSin määrittelemä, nykyaikainen suhtautuminen kuvien maailmaan, ei toteudu suuressa osassa suomalaista kuvataideopetusta. Ajatus on lähtöisin omista havainnoistani opettajan työssä ja turhautumisesta esimerkiksi siihen, ettei Suomessa kuvataidetta oppiaineena oteta samalla arvosteta samalla tavalla kuin lukuaineita. Kuvataide aineena voi olla muuttumassa myös oppilaiden mielestä epäolennaiseksi siten kuin olen nähnyt sitä nykyisin opetettavan. Mielipiteeni on, että kuvataiteen sisältöjä pitäisi opettaa vain silloin kun ne ovat opetettavalle sisällölle relevanttia, ja aiheen kontekstissa, ja tämän aiheen ja sisällön kuuluisi olla oppilaille hyödyllistä ja relevanttia yleistietoa ja osaamista. Kuvataide ei saa olla pelkästään kuvataiteesta kiinnostuneille, vaan jokaiselle oppilaalle. Joka ikinen meistä navigoi internetissä ja muussa mediassa, jotka ovat pullollaan kuvia, joihin reagoimme ja joita tulkitsemme. Kuvataide on siis meille kaikille hyödyllistä, kun se opettaa monilukutaitoa. Minun näkökulmastani, kuvataiteella on suuri potentiaali omaksua tämä rooli moni- ja medialukutaidon oppimistilana. Siitä huolimatta että tutkimukset, joihin tämä työ nojaa, ovat ainakin 25 vuoden sisällä kirjoitettuja, ne kuvaavat silti nykyhetkeä. Mielestäni todellisuuden ja koulumaailman välistä kuilua ei olla suljettu tarpeeksi edelleenkaan. Tätä tutkielmaa tehdessäni olen oppinut, että moni- ja medialukutaitoa ei tarvitse suoraan opettaa sellaisenaan, vaan nämä taidot kehittyvät jo kuvia tehden ja tarkastellen. Silti mielestäni kuvataiteen yleisen tiedon ja taidon hyötyjä pitäisi opettaa läpinäkyvämmiin. Opinnäytetyön laatiminen onkin auttanut minua oman opettajuuteni reflektoinnissa ja aikeenani on edelleen kehittää sellaista opetusta, jossa hyödynnän oppimaani ja pyrin pitämään oppilaille entistä merkityksellisimpiä kuvataidetunteja. Tutkielman tarkoitus oli tuoda esiin oppilaiden näkökulmia asioihin joihin minulla oli jo

vahva näkemys, ja sillä tavalla pyrkiä pois opettajakeskeisyydestä kohti oppilaskeskeisempää opetusta.

...9...

Lähteet

Aarreniemi-Jokipelto, P. 2011. *Kohti yhteisöllisen ja henkilökohtaisen oppimisen tilaa sosiaalisen median välinein*. Teoksessa P. Ihanainen, P. Kalli & K. Kiviniemi (toim.) *Sosiaalinen media ja verkostoituminen*. Helsinki: Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö, 25–41.

Belopolsky, A. V., Devue, C., & Theeuwes, J. (2010). *Angry faces hold the eyes*. *Visual Cognition*, 19(1), 27–36. <https://doi.org/10.1080/13506285.2010.536186>

Benjamin, S. (2014). *Kulttuuri-identiteetti – Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle*. Teoksessa: M. Laine (toim.). *Kulttuuri-identiteetti & kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena*. Tallinna: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen julkaisuja 8.
https://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/04/Kulttuuri-identiteetti_ja_kasvatus.pdf.

Buckingham, D. 2006. *Medialiteracy of Children and Young People: A Review of the Research Literacy*. London: Centre for the Study of Children, Youth, and Media, Institute of Education. http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/medialiteracy/ml_children.pdf

Giroux, H. A., McLaren, P., Aittola, T., Suoranta, J., Vainonen, J., McLaren, P., . . . Aittola, T. (2001). *Kriittinen pedagogiikka*. Vastapaino.

Granroth, S. (2022). Medialäskunnighet luento Folkhälsanilla 3.11.2022.

Heinonen, H. (2025). *Matkoja intensiteetteihin : kuvataidekasvatuksen posthumanistiset tilat ja kuvien todellisuudet*. Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-472-0>

Henriksson, A. & Pentikäinen, L. (2006). *Mediakasvatus – arjen reikäleipää*. Teoksessa H. Niinistö & A. Ruhala (toim.) *Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla*. Mediakasvatuskeskus Metka ry, 7–14.

Herkman, J. (2007). *Kriittinen mediakasvatus*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Kaihovirta-Rosvik, H. (2009). *Images of imagination: An aesthetic approach to education*. Åbo/ Pargas: Åbo Akademi University Press.

Kallionpää, O. (2014). *Mitä on uusi kirjoittaminen? Uusien mediakirjoitustaitojen merkitys*. Media & viestintä, 37(4). <https://doi.org/10.23983/mv.62840>

Kiilakoski, T., Tomperi, T., Vuorikoski, M., Kiilakoski, T., Tomperi, T., & Vuorikoski, M. (2005). *Kenen kasvatus?: Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus*. Vastapaino.

Laine, K., & Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. (2000). *Koulukuvia: Koulu nuorten kokemistilana*. Jyväskylän yliopisto : Kampus kirja [jakaja].

Manninen, A. E. (2021). *Yhteyksiä luomassa. Nykytaideperustainen ilmiöpohjainen oppiminen Euroopan kansalaisuuden tarkastelussa*. Lapin yliopisto.
<https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/64866>

Manninen, A. E. (2018). "Opittiin oikeista ihmisistä": Kansainväliset ryhmäblogit oppimisympäristönä kuvataidekasvatuksessa. Teoksessa: *Suhteessa maailmaan: ympäristöt oppimisen avaajina*. Granö, P., Hiltunen, M. & Jokela, T. (toim.). Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, s. 203-225.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2013). *Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11.
<http://urn.f/URN:ISBN:978-952-263-218-0>.

Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.

Opetushallitus.

Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4. uppl.). Studentlitteratur.

Pekkala, L., Salomaa, S., Spišák, S., Ruokamo, H., Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Pekkala, L., & Spišák, S. (2016). *Monimuotoinen mediakasvatus*. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti = Nationella audiovisuella institutet = National Audiovisual Institute. https://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Pernu, M. (2024). *Monitulkintaiset kuvat: Taideperustaiset menetelmät kognitiivisten medialukutaitojen tukemisessa*. *Research in Arts and Education*, 2024(3), 40–66. <https://doi.org/10.54916/rae.143585>

Räsänen, M. (2008). *Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Räsänen, M. (2019a). *Monilukutaito – Laajasta kulttuurikäsitteestä laajaan tekstikäsitteeseen*. Teoksessa M. Hartikainen & M. Harmanen (toim.), *Monilukutaitoa oppimassa*. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2019:2. 17–21.

Räsänen, M. (2019b). *Visuaalista kulttuuria monilukemassa*. Teoksessa: M. Hartikainen & M. Harmanen (toim.). *Monilukutaitoa oppimassa*. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2019:2. 83–89.

Wuorisalo, J. 2010. *Sosiaalinen media oppimisen tukena – matkalla kohti avoimia, verkottuneita ja liikkuvia oppimisympäristöjä*. Teoksessa M. Meriranta (toim.) *Mediakasvatuksen käsikirja*. EU: UNIPress, 87–102.

Liitteet

Liite 1

Tehtävän kysymykset alkuperäisessä muodossaan:

Fundera över dessa frågor kring bilderna:

1. Vad föreställer bilden?
2. Gör bilden mig glad? (om inte, vad får den mig att känna?)
3. Vad vill bildens skapare av mig?
4. Hur ofta ser jag sådant innehåll?
5. Har jag själv valt att se bilden? (följer jag skaparen eller är det sponsorerat material)
6. Är det sådant jag vill se dagligen?

Liite 2: Kysymyslomakkeen kopio:

*Aino Lius, Kuvataidekasvatus, Taiteen maisterin opinnäytetyö, Kyselylomake.
Winelliska skolan 5.2023*

☆ Formulär ☆ :

Svara på frågorna så ärligt som möjligt. Skriv så mycket du bara kommer på! ☼
Skriv inte ditt namn eller annat som du kan identifieras ifrån.

Är bildkonst ett viktigt ämne? För dig personligen? Varför?

Upplever du att bildkonsten som ämne är relevant för dig? På vilket sätt?

På vilket sätt har du nytta av det du lär dig i bildkonsten i din vardag?

Är bilderna du ser varje dag sådant du vill se varje dag?

Hurdana negativa känslor har du upplevt av sådant du sett online?

Har du någon gång trott på något som senare visade sig vara editerat/osant/lögn? Vad var det?

På vilket sätt skulle du ha nytta av medialäskunnighet i din vardag?

Fick uppgiften dig att tänka på ett nytt sätt om saker du ser i dina sociala medier?

Valfri kommentar:

♡ Tack för hjälpen!! ♡

Liite 3

Kopio alaikäisen huoltajan tutkimussuostumuspyynnöstä:

Hej föräldrar i klass __!

Jag skriver som bäst min gradu vid **Laplands Universitet** inom **bildkonstpedagogik**, och tänker utföra en del av min undersökning med hjälp av eleverna jag undervisar. Jag håller visserligen matematik åt eleverna, men forskningen handlar om bildkonst som läroämne.

I mitt forskningsarbete utforskar jag förhållandet mellan bildkonsten som skolämne och de **mediabilder som unga ser varje dag**. Det rör sig om en engångsstudie, den delen av min forskning som jag tänker utföra i skolan innehåller både en uppgift där eleverna beskriva och svara på frågor gällande bilder de träffar på i sina sociala medier samt ett anonymt frågeformulär där de berättar om hur relevant bildkonsten som ämne upplevs av dem. Jag samlar **inte** in personlig information som namn eller ålder, bara svaren eleverna skriver samt skolans namn och årskurs. Materialet jag samlar använder jag till att analysera och stödja mina argument för medialäskunnighetens vikt och position i skolämnet bildkonst i mitt graduarbete.

Tidpunkten kommer infalla med ett passligt tillfälle då jag undervisar eleverna normalt, så inget specialarrangemang kommer att ske. Ifall vi har tid över fyller vi den med en kort bildkonstuppgift under samma tema som jag gärna också kommer att samla upp.

Deltagandet är helt och hållet **frivilligt**, och eleverna kommer att få information om vad jag samlar upp också innan vi börjar, så eleverna får även själv bestämma då vi sätter igång ifall de är med eller inte.

Allt material kommer att sparas av mig och ses enbart av mig och min handledare Mirja Hiltunen på Lapin Yliopisto. Jag gör mig av med allt material på ett datasäkert sätt efter mitt arbete är färdigt.

Jag behöver av föräldrarna lov att eleverna ska få delta i forskningen, så svara gärna på detta meddelande för att ge ert samtycke!

mvh. Aino

Mera obligatorisk information:

Namn:

epost:

handledare:

Namn:

epost:

Ännu bifogat på finska om deltagarens rättigheter:

Olet osallistumassa Aino Lius tekemään tutkimukseen maisterin tutkinnon opinnäytetyötä varten. Tässä selosteessa kuvataan, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Sinuun ei kohdistu mitään negatiivista seuraamusta, jos et osallistu tutkimukseen tai jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen. Jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen, ennen keskeytystä kerättyä aineistoa voidaan kuitenkin käyttää tutkimuksessa.

1. Mitä oikeuksia sinulla on ja oikeuksista poikkeaminen

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tämän ilmoituksen kohdassa 1 mainittu henkilö.

Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)

Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritettun käsittelyyn lainmukaisuuteen.

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi hankkeessa ja mitä henkilötietojasi hankkeessa käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista seuraavissa tapauksissa:

1. henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin
2. peruutat suostumuksen, johon käsittely on perustunut, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta
3. vastustat käsittelyä (kuvaus vastustamisoikeudesta on alempana) eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä
4. henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti; tai
5. henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen, jos kyseessä on jokin seuraavista olosuhteista:

1. kiistät henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa yliopisto voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden
2. käsittely on lainvastaista ja vastustat henkilötietojen poistamista ja vaadit sen sijaan niiden käytön rajoittamista
3. yliopisto ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta sinä tarvitset niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi
4. olet vastustanut henkilötietojen käsittelyä (ks. tarkemmin alla) odotettaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (tietosuoja-asetuksen 20 artikla)

Sinulla on oikeus saada yliopistolle toimittamasi henkilötiedot jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää kyseiset tiedot toiselle rekisterinpitäjälle yliopiston estämättä, jos käsittelyn oikeusperuste on suostumus tai sopimus, ja käsittely suoritetaan automaattisesti.

Kun käytät oikeuttasi siirtää tiedot järjestelmästä toiseen, sinulla on oikeus saada henkilötiedot siirrettyä suoraan rekisterinpitäjältä toiselle, jos se on teknisesti mahdollista.

Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)

Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin yliopisto ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa

huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet tai jos se on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Yliopisto voi jatkaa henkilötietojesi käsittelyä myös silloin, kun sen on tarpeellista yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kohdassa kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalain säädettyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja(at)om.fi

TUTKIMUKSEN / OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Hakijan / hakijoiden henkilötiedot	Hakijan / Yhteyshenkilön nimi		
	Mahdolliset tutkimusryhmän muut jäsenet		
	Katuosoite	Postinumero	Postitoimipaikka
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
	Tutkimuslaitos, oppilaitos tai muu yhteisö	Hakijan tehtävä/virka-asema	
Tutkimusryhmän johtaja / Opinnäytetyön ohjaaja(t)	Nimi	Oppiarvo ja tehtävä	
	Toimipaikka ja osoite		
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
Toimeksiantaja / tutkimuksen rahoittaja	Toimeksiantaja / Rahoittaja		
	Yhteystiedot		
Peruste tutkimusluvun hakemiselle	Tarvitset luvan tutkimuksellesi, jos teet tutkimusta, jonka kohteena on Lapin yliopisto, sen henkilöstö tai opiskelijat ja suunnitelmasi täyttää jonkin seuraavista ehdoista: ☐ Tutkimusasetelma edellyttää eettistä ennakkoarviointia ☐ Tutkimussuunnitelma sisältää pyynnön henkilötietojen luovutuksesta Tutkimuslupaa ei tarvitse hakea sellaisille tutkimuksille, joissa kysely tai tiedote tutkimuksesta pyydetään välittämään yliopiston tietojärjestelmien kautta yleisesti henkilöstölle ja/tai opiskelijoille eikä yliopistoa pyydetä luovuttamaan henkilötietoja tai asiakirjoja. ☐ Tutkimuksen kohdejoukko on jokin rajattu osa yliopistosta, sen henkilöstöstä tai opiskelijoista Mikä? Mikäli tutkimus kohdistuu johonkin yliopiston yksikköön, tutkimusluvasta päättää yksikön johtaja.		
	☐ Tutkimus / opinnäyte ei tarvitse eettistä ennakkoarviointia ☐ Tutkimukselle / opinnäyteelle on pyydetty eettistä ennakkoarviointia, mistä ja milloin? (Mikäli lausunto on jo olemassa, toimita se tutkimuslupahakemuksen liitteenä)		
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä	Hakijan allekirjoitus	
	Espoo ___ / ___ / _____		
Liitteet	Pakolliset liitteet: ☐ Tutkimussuunnitelma / Opinnäytetyösuunnitelma ☐ Aineistonkeruumateriaali (esim. tiedote tutkittaville, suostumuslomake, kyselylomake) ☐ Aineistonhallintasuunnitelma ☐ Tieteellisen tutkimuksen tietosuojailmoitus (jos tutkittavista kerätään tunnistettavia tietoja)		
	Tapauskohtaiset liitteet: ☐ Eettisen toimikunnan lausunto ☐ Muu, mikä?		

Tutkimussuunnitelman / opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto, johon tutkimus sisältyy	
Tutkimuksen / opinnäytetyön tekijä(t)	
Tutkimuksen / opinnäytetyön nimi	
Tiivistelmä	
Alustava aikataulu	